

NOB-21/2011.
(NOB-21/2010-2014.)

J e g y z ő k ö n y v *

az Országgyűlés **Nemzeti összetartozás bizottságának**
2011. október 5-én, szerdán 10 órakor
az Országház földszint 1-2. számú tanácstermében
megtartott üléséről

---

*A jegyzőkönyv eredeti hitelesített példánya az Országgyűlés Levéltárában megtalálható.

Tartalomjegyzék

<i>Napirendi javaslat</i>	3
<i>Helyettesítési megbízást adott</i>	4
<i>Elnöki bevezető, a napirend elfogadása</i>	5
<i>Tájékoztató a Bukovinai Székelyek Országos Szövetségének tevékenységéről</i>	5
<i>Csibi Krisztina tájékoztatója</i>	5
<i>Tájékoztató az Erdélyi Körök Országos Szövetségének tevékenységéről</i>	9
<i>Nagy Árpád tájékoztatója</i>	9
<i>Hozzászólások</i>	12
<i>Tájékoztató a magyar népesség csökkenéséről és a csökkenés okozta következményekről</i>	13
<i>Pongrácz Tiborné tájékoztatója</i>	13
<i>Tájékoztató a magyar népesedési helyzet javításának lehetőségeiről</i>	19
<i>Dr. Kopp Mária tájékoztatója</i>	20
<i>Kérdések, hozzászólások</i>	25
<i>Pongrácz Tiborné reagálása</i>	30
<i>Dr. Kopp Mária reagálása</i>	31

Napirendi javaslat

1. Tájékoztató a Bukovinai Székelyek Országos Szövetségének tevékenységéről
Előadó: Csibi Krisztina, a BSZOSZ elnöke
2. Tájékoztató az Erdélyi Körök Országos Szövetségének tevékenységéről
Előadó: Nagy Árpád, az EKOSZ elnöke
3. Tájékoztató a magyar népesség csökkenéséről és a csökkenés okozta következményekről
Előadó: Pongrácz Tiborné, a Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutatóintézetének igazgatóhelyettese
4. Tájékoztató a magyar népesedési helyzet javításának lehetőségeiről
Előadó: dr. Kopp Mária, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Magatartástudományi Intézetének tudományos igazgatóhelyettese
5. Egyebek

Az ülés résztvevői

A bizottság részéről

Megjelent

Elnököl: Potápi Árpád János (Fidesz), a bizottság elnöke

Dr. Szili Katalin (független), a bizottság alelnöke

Ékes Ilona (Fidesz)

Kőszegi Zoltán (Fidesz)

Révész Máriusz (Fidesz)

Dr. Stágel Bence (KDNP)

Szávay István (Jobbik)

Dr. Dorosz Dávid (LMP)

Helyettesítési megbízást adott

Dr. Kovács Ferenc (Fidesz) Potápi Árpád Jánosnak (Fidesz)

Dr. Hoppál Péter (Fidesz) Ékes Ilonának (Fidesz)

Kalmár Ferenc András (KDNP) dr. Stágel Bencének (KDNP)

Meghívottak részéről

Hozzászólók

Csibi Krisztina, a Bukovinai Székelyek Országos Szövetségének elnöke

Nagy Árpád, az Erdélyi Körök Országos Szövetségének elnöke

Pongrácz Tiborné, a Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi
Kutatóintézetének igazgatóhelyettese

Dr. Kopp Mária, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem

Magatartástudományi Intézetének tudományos igazgatóhelyettese

(Az ülés kezdetének időpontja: 10 óra 9 perc)

Elnöki bevezető, a napirend elfogadása

POTÁPI ÁRPÁD JÁNOS (Fidesz), a bizottság elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Tisztelt Bizottság! Jó napot kívánok! Sok szeretettel köszöntök mindenkit a Nemzeti összetartozás bizottságának mai ülésén. Köszöntöm az előadóinkat, illetve, akik a napirendi pontoknál akár mint előadó, akár mint szakértő vesznek részt. Természetesen köszöntöm a bizottság tagjait, illetve a megjelenteket. A jegyzőkönyv számára szeretném elmondani a helyettesítéseket. Én helyettesítem dr. Kovács Ferenc alelnök urat, Ékes Ilona képviselő asszony helyettesíti dr. Hoppál Péter képviselő urat és dr. Stágel Bence képviselő úr helyettesíti Kalmár Ferenc András képviselő urat. Úgy látom, hogy a bizottság határozatképes, ezért megkérdem, hogy elfogadják-e a napirendi javaslatot. *(Szavazás.)* Mindenki elfogadta. Köszönöm.

Tájékoztató a Bukovinai Székelyek Országos Szövetségének tevékenységéről

Az első napirendi pontunk Tájékoztató a Bukovinai Székelyek Országos Szövetségének tevékenységéről, előadó Csibi Krisztina, a szövetség elnöke, akinek meg is adom a szót.

Csibi Krisztina tájékoztatója

CSIBI KRISZTINA elnök (Bukovinai Székelyek Országos Szövetsége): *(Előadásához írásvetítőt használ.)* Nagyon sok szeretettel köszöntök mindenkit a Bukovinai Székelyek Országos Szövetsége nevében, és a magam nevében is szeretném mindenekelőtt megköszönni a lehetőséget, hogy a Nemzeti összetartozás bizottsága előtt beszámolhatok ennek a több mint húszéves szövetségnek a tevékenységéről.

Csupán 2011 januárjától töltöm be ezt a tisztséget, előtte Potápi Árpád János volt a szövetségünk elnöke 11 éven keresztül, és 1989-től pedig Fábián Gergely volt az elnökünk.

Röviden beszelnék a bukovinai székelységről ennek a térképnek a segítségével, ami ennek a népcsoportnak a vándorlását mutatja be. A XVIII. század közepén szakadt ki ez a népcsoport a Székelyföldről, előbb Moldvába, majd Bukovinába telepítették le őket. Őt magyar falut hoztak itt létre, és végül 1941-ben a magyar kormány hazahozta, előbb Bácskába telepítették ezt a 13200 főnyi lakosságot, és innen 1945-ben kaptak végleges otthont, ahol ma is élnek. Főként Bonyhád környékére telepedtek, itt 40-50 településen élnek ma, ahol a lakosság felét, több mint felét adják. Baranya megyében 3-4 településen élnek még és Bács-Kiskun megyében, illetve itt Pest megyében, Érden van egy csoportunk.

Röviden arról, hogy a bukovinai székelyeket, az ő kultúrájukat hogy is fedezték fel. A XVIII. század vége felé erdélyi történetírók, katonai jelentések tartalmazzák azokat az adatokat és információkat, ami a letelepítésről szól, később, a nemzeti öntudatra ébredés időszakában már sűrűsödnek az írások, míg a XX. század elején már Kodály, Balla népzenei gyűjtései hívták fel a figyelmet még inkább erre a népcsoportra. Ezen a képen egyébként Domokos Pál Péter egy gyűjtőútját lehet látni, amit képeslap formájában Sebestyén Antal esperes plébánosnak küldött el. Ez is a birtokunkban van.

Aztán, ami már szervezeti hagyományörző tevékenységnek nevezhető tevékenység. Ennek első nyomait lehet látni, az Istensegítsi Dalárda, ami az 1930-as évek elején már megalakult, és dr. Németh Kálmán vezetésével Józseffalván is létrejött egy énekkar, amely már '41-ben, a „Gyöngyösbokrétán” augusztusban itt szerepelt Budapesten.

Aztán 1941-ben, a letelepítésük után a Néprajztudományi Intézet irányításával Ortutay felhívására már módszeres gyűjtés zajlik az ő körükben, és Belényesi Márta, Györgyi Erzsébet vagy Fél Editnek a tanulmányai köszönhetőek ennek. Illetve a népmese gyűjtés is

megindult, több száz mesét gyűjtöttek fel, és Dégh Lindának a kétkötetes Kakasdi népmesék kötete az új magyar népköltési gyűjtemény keretein belül ennek köszönhető.

A '70-es években kezdődött igazából a hagyományörzés, és már székely körökről beszélhetünk. Ennek eredményeképpen több filmfelvétel készült róluk, a betlehemes játékról, illetve '72-ben a „Röpülj, páva!” televíziós vetélkedőt a bukovinai székelyek nyerték meg. Az Izményi Székely Népi Együttes azóta is működik Csiszér Ambrusné vezetésével, és ekkor váltak ismertté ebben az országban, mint egy népcsoport.

A székely szövetség 1989-ben alakult, már egy ingatlanal is rendelkezünk - amely a székely szövetség székháza - 2001-től, Bonyhádon a Dózsa György utcában, és egy faragott székely kaput is állíttattunk a ház elé, mintegy jelképezve a bukovinai székelyek jelenlétét. Itt egy szövőműhely működik; Lőrincz Aladárné, a népművészet mestere irányításával a mai napig fiatal gimnazisták járnak ide elsősorban és a szövés, elsősorban a vászon szöttesek tudományát sajátítják el a mi székházunkban. Ennek nagyon-nagyon örülünk.

A fafaragó műhely éppen most indult el, ebben a hónapban lesz az első foglalkozásuk. A nyári táborok már elindultak, tehát vannak olyan 10-12 éves fiatal gyerekek, akik már ismerkednek Szemcsuk István irányítása alatt a fafaragás művészetével. Egy székely szobát is berendeztünk, ami elsősorban turisztikai szempontú, de iskolai csoportokat is fogadunk, tehát a Völgységi Múzeum kiállítóhelyeként működik. Itt alakítottuk ki Sebestyén Ádámnak, a híres amatőr néprajzi gyűjtőnknek az emlékszobáját is, hiszen két évvel ezelőtt a család ránk hagyta Sebestyén Ádám teljes hagyatékát, akit a mesegyűjtéseiről, népdalgyűjtéseiről ismerhetnek országszerte.

Ezeket a térképeken lehet látni, elsősorban a Völgységben, hogy jelenleg szinte az összes székelylakta településen működik tagegyesületünk, összesen 41 tagegyesületünk van, illetve az Al-Dunán Székelykevény, Hertelendifalván és Sándoregyházán; Székelykevény 3 egyesület is van. Elsősorban táncsoportokról és énekkarokról beszélünk, de hímző szakkörök is vannak, sőt Vaskúton - a Bács-Kiskun megyei három település közül az egyik - baráti kör is van, tehát ők igazából a történeti tudatot, a közös történeti múltat ápolják, hogy ők bukovinai székelyek, és még egyetlen művészeti ágát sem művelik, de részt vesznek a rendezvényeinken, és őrzik az identitásukat.

A rendezvényeinkről. Az éves közgyűléseinket és a madéfalvi vérengzésre való megemlékezésünket mindig a január 7-ei évfordulóhoz legközelebb eső vasárnap szervezzük; általában Bonyhádon, a Székely Emlékparkban emlékezünk erről meg. A Székely Emlékpark Bonyhádon egy olyan hely, amely az identitásunkat erősíti. Ahogy Bonyhádra beérkezünk, rögtön egy nagyon szembetűnő helyen, jobb oldalon került elhelyezésre. Itt nemcsak a neves gyűjtőinknek, történészeinknek, egyházi méltóságoknak állítottunk kopjafát vagy faragott keresztet, hanem egy nagy székely kapu is elhelyezésre került. Már '95 óta ápoljuk ezt az emlékhelyet. A mesemondóversenyünk mindig a tavaszi szünetben kerül megrendezésre, hiszen a résztvevők legnagyobb része gyermekkorú; négy kategóriában indítjuk el. A legkisebbek vannak a legtöbbben, és ennek örülünk a leginkább, hiszen így a tájnyelvet tudjuk őrizni és népszerűsíteni.

A néprajzi gyűjtőtábort Lőrincz Etel textiltervező iparművész, középiskolai tanár irányítja már 18 éve. Ez általában Bonyhádon és a környékbeli falvakban került eddig megrendezésre, és már jó néhány éve az az elsődleges célja ennek a tábornak, hogy lappal, szkennelvel járnak a gyermekek házról házra az előre megbeszélt időpontban, adatközlőkhöz látogatnak el, és ott a régi fényképeket, a hazatérési igazolványt, a honosítási okiratot és egyéb adásvételi szerződéseket, minden okiratot felgyűjtöttek, digitalizálnak, és ez bekerül a Völgységi Múzeum adattárába. Jelenleg úgy néz ki, hogy a Völgységi Múzeum egyedülálló ezen a téren, hiszen közel 3 ezer ilyen digitális felvételünk van egyetlen népcsoportról, tehát a bukovinai székelyekről. Ennek a kiadványozása is megindult már, hiszen a Józseffelva című kötetbe nagyon sok fotó került be, amely a családfákat dolgozza fel Rudolf László

segítségével. Ugyanakkor, mivel Lőrincz Etel textiltervező iparművész, ő elsősorban a régi vászon és gyapjú szőtteket gyűjti, ezeket írják le, adatolják, és ott hagyják az adatközlőnél, tehát semmit nem hozunk el tőlük. A székely találkozók két évente kerülnek megrendezésre, ahol az összes bukovinai székely csoport részt vesz. Vagy valamilyen tematikus programot állítunk össze, mint például a székely lakodalmas volt 2008-ban - aminek a fotóit láthatják -, vagy pedig egy folklórműsor keretében emlékezünk meg hagyományainkról, elevenítjük fel az egykori hagyományokat - egy színpadi műsor szentmisével, utcai felvonulással, tehát minden, ami egy igazi nagyrendezvényhez szükségeltetik -, és ez alkalommal adjuk át a Sebestyén Ádám-emlékplaketteket is a kiváló hagyományörzőinknek.

A bukovinai találkozások nemzetközi folklór fesztivált pedig Lengyelországban indította el Zbignyev Kovalevski nevű művelődésszervező, aki a Bukovinában élt, egykori bukovinai lengyelek pártfogójaként vált ismertté, és ő indított el egy fesztivált hosszú évtizedekkel ezelőtt, 20-22. volt már ebben az évben a folklór fesztivál. A székely szövetség később csatlakozott ehhez mint magyarországi helyszín. Öt országban minden évben megrendezik. Éppen most zajlik az ukrainai fesztivál, ahová két csoportunk is elutazott képviselni Magyarországot és bennünket. Bonyhádön mindig augusztus első hétvégéjén zajlik, tehát Lengyelországban, Szlovákiában, Romániában, Ukrajnában és Magyarországon is minden évben megrendezésre kerül ez a fesztivál.

Ilyenkor ősszel zajlik a hagyományörzők továbbképzése, én úgy látom, hogy ezen a téren van a leginkább tennivalónk, hogy a népdalköreink, táncscsoportjaink megfelelő színvonalon képviseljék a kultúránkat. 12. alkalommal kerül megrendezésre ezen a hétvégén, október 8-9-én ez a továbbképzés, amelyet ebben az évben is már, de már hosszú évek óta a Muharay Elemér Népművészeti Szövetséggel közösen szervezünk, és egy konferencia lesz A néphagyomány és népművészet szerepe a vidékfejlesztésben címmel. A FATOSZ elnöke, a vidékfejlesztési főosztályvezető, Csizmadia László, Andrásfalvy Bertalan előadásait hallgathatjuk. Amúgy külön néptáncos és népzenei, illetve népdalénekes képzéseink is vannak, gyakorlati képzések, és ez az, ami leginkább hasznos, úgy látom, a csoportvezetők számára.

Ennek a képzésnek köszönhető egy, a Hagyományok házával közösen kiadott táncos DVD, ami a bukovinai székelyek táncait és táncos hagyományait dolgozza fel. Ezen Radák János volt a tánc módszertani elkészítője, és jómagam pedig a néprajzi szakértő voltam. Ennek a legnagyobb hozadéka a viselet feldolgozása és olyan módon való fényképezése, ami hű az eredeti viseletekhez.

Az egykori bukovinai falvakban a mai napig ápoljuk az emlékhelyeinket, '95, illetve 2000 óta minden magyar temetőben kopjafát állítottunk és minden egykori templomnak az udvarán ott van egy faragott fakereszt, „Tisztelet a szülőföldnek” felirattal magyarul és románul is elkészült ez a felirat, és a temetőinkhez is visszajárunk, két-három évente letakarítani a kereszteket és átírni a neveket rajta, hogy az odalátogató két-három busznyi embernek, akik nyaranta felkeresik ezeket a falvakat, legyen egy emlékhelyük, ahová elmehetnek. Kisebb expedíciót indítanak. Márton Attila látható ezen a képen, aki mérnökember, és ő végzi ezeket a felújításokat és karbantartásokat.

A felgyűjtött hatalmas anyagból természetesen kiadványokat készítettünk, ahogy már említettem a Józseffalva kötetben nagyon sok fotó szerepel, ami a néprajzi tábor gyűjtéseiből származik. De nemcsak a székely szövetség keretein belül, hanem nagyon sok egyéni alkotónk is van, mint például Rudolf László és Forray Ibolya és jómagam is elkészítettünk egy receptes könyvet például 2008-ban, aminek nagyon nagy sikere volt. A legújabb kiadványunk a szövetség húszéves évfordulójára elkészített kis kötetünk, amiben az összes kézművesünk, az összes népdalkör, néptáncscsoport, zenekarok, akik kísérnek, az összes faragott emlékmű, mind-mind össze lett gyűjtve.

Kiállítások formájában is megpróbáljuk visszaadni az embereknek ezeket az értékes dokumentumokat. Éppen egy 1941-es hazatérésről elkészült kiállítás kering az országban, aminek két példánya is van, az egyik Budapesten. Kóka Rozália segítségével vándorol, a másik pedig a székelylakta településeken, Bonyhádon és környékén. A másik kiállítás pedig Szintén emelt fővel címmel erre az évre készült, ez pedig a Völgységi Múzeumban van, és november 7-én nyitjuk Dombóváron. Ez lesz a következő állomása.

A további terveink, hogy legalább ilyen színvonalon tudjuk folytatni a megkezdett tevékenységünket, és ami most a legközelebbi cél, az, hogy szeretnénk a szellemi-kulturális örökség nemzeti jegyzékére jelölni a bukovinai betlehemes játékot. Ez egy legalább egyéves munka lesz, amíg ezt elkészítjük, de én azt hiszem, hogy nemcsak bukovinai székelyek, hanem mások is érdekesnek tartják, és rögtön ezt tartották érdemesnek a mi kultúránkból kijelölni, és erre a jegyzékre jelölni. Nagyon szépen köszönöm megtisztelő figyelmüket.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Bár Krisztinával megbeszéltük, hogy nem egészítem ki, meg nem teszek hozzá semmit, annyival szeretném kiegészíteni a tájékoztatóját, hogy talán nincs is még egy ilyen magyar népcsoport, aki ennyire meg lenne kutatva minden szempontból. Most a legújabbakra hívnám fel a figyelmet, mert ugye a többi magyar népcsoportnál is népmese, hagyományok, mondavilág, dalkincs, egyebek azért nagyjából fel vannak térképezve, de nálunk az utóbbi években például, akire ki is tért Csibi Krisztina, Rudolf László családfakutatást hajtott végre, és ezzel a munkával nagyjából készen is van. Ez azt jelenti, hogy aki bukovinai székely egészben vagy részben vagy csak kicsit is, gyakorlatilag az 1700-as évek legelejéig, hogyha egy-két szülőt, nagyszülőt fel tud sorolni, akkor az összes őst ki tudja dobni ez a program. Nyilván, akik a bukovinai székelységhez tartoznak. Ráadásul egy adott pillanatban, ez 1941, amikor a hazatelepítés zajlott, akkor elkészültek a hazatérők fényképei – szintén mondta Krisztina -, és ezeknek egy jelentős része fényképben is megvan, tehát, ha úgy tetszik, 1941-es időpontban a népcsoport szinte egésze le van fényképezve, és ehhez még újólág egy DNS-kutatás is hozzátevéődött, ami – most bocsánat - csak a férfiakra vonatkozik, mert a nőket ilyen téren nem tudták megkutatni, mert az XY-kromoszómákat nézte ez a kutatás, és az összes családra nem terjedt ki. Viszont a legjelentősebb - és nem vagyoni- vagy politika- vagy egyéb szempontból, hanem kiterjedtség szempontjából – családokat kutatták meg, és DNS-ben is ott vannak a minták és az eredmények, tehát gyakorlatilag a népcsoport szinte minden jellemzőjével már rendelkezünk, ami, hogyha feltennék azt a kérdést, hogy és ez hova vezet el, és mire ad választ, hát az égvilágon semmire egyébként. Mert minél többet kutatunk egy-egy népcsoportról vagy népről vagy nemzetről, annál inkább nem fogunk sehová sem eljutni. Ez is ezt bizonyítja egyébként, mert a magyarságról például, ha a DNS-ét nézzük, akkor azt mondhatjuk el, hogy rendkívül összetett ebből a szempontból. Ha ezt a kicsiny népcsoportot, akik 300 éven keresztül a többiektől elzárva éltek, azt gondolná az ember, hogy egy teljesen homogén népcsoport, kiderült, hogy még jobban összetett mint a magyarság egésze, egyébként DNS szempontjából is. Úgyhogy igazából minél jobban előrehaladunk és visszafelé az időben, annál inkább nem kapunk választ az őstörténeti kérdésekre. Ez egyébként abból a szempontból is jó, hogy amikor az ember ilyen nagyon vad elképzeléseket olvas, és fogja a fejét, akkor nagyon szívesen odaadnám ezeket a DNS-kutatásokat egy-két illetőnek, hogy nézze már meg, hogy miről beszél, vagy van-e értelme egyáltalán faji téren bárkit is bárhova elhelyezni, mert nem biztos; aki ezt elolvassa vagy megnézi, az rájön arra, hogy nem nagyon van értelme. Bocsánat, hogy kiegészítettem ennyiben.

Kérdések, hozzászólások esetlegesen? *(Nincs jelzés.)* Ha nincsenek, akkor nagyon szépen köszönjük az előadást és a tájékoztatót. További jó munkát kívánok a bizottság nevében is!

A következő tájékoztató témájában is hasonló lesz: az Erdélyi Körök Országos Szövetségének tevékenységéről Nagy Árpád, az EKOSZ elnöke tájékoztat bennünket előadással egybekötöttén.

Tájékoztató az Erdélyi Körök Országos Szövetségének tevékenységéről

Nagy Árpád tájékoztatója

NAGY ÁRPÁD elnök (Erdélyi Körök Országos Szövetsége): *(Előadásához írásvetítőt használ.)* Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Alelnök Asszony! Kedves Hölgyek és Urak! Köszönöm szépen az Erdélyi Körök Országos Szövetsége nevében a bemutatkozás lehetőségét. A kezdő oldalon a 20 éves szervezet még máig születőben lévő címere és zászlóterve, ami sok mindent elárul, az a 21-23 kör - hiszen van egy mozgás folyamatosan a szövetségben -, amelynek keretei között az Erdélyből, az anyaországból érkezettek végzik a maguk munkáját, valami módon egy hitvallás fogalmazódik meg. Azzal a hármassal hangsúlyozható a körök, illetve egyesületeink tevékenysége, amely egyrészt az önazonosság-tudat megőrzését jelenti, másrészt ez a nyitott kapu annak is jelképe, hogy mindazok, akik kiáramlottak ezeken a kapukon, igyekeznek és törekszenek arra, hogy megismertessék mindazokkal, akik érdeklődést mutatnak Erdély kultúrája, történelme, hagyományai iránt, illetve a harmadik cél az, hogy nem felejtve mindazt, hogy honnan származunk és jövünk, mindazoknak a segítése, akik vállalják az otthonlét küzdelmes feladatait.

A szövetség 1991 őszére jött létre azon történelmi-politikai mozgások és forgandóságok nyomán, amelyben az egyéni életek többnyire tragikusan vagy szomorúsággal felfogott változásai hozták, illetve mozdították ki az embereket otthonról, s ahogy a székely ember szokta, kijön Erdélyből, s bémegy Magyarországra, bémentünk közel 200 ezren, de ezek máig is becslések. Ahogyan szokott lenni, hogy nem minden veréb ornitológus, így van ez közöttünk is, hogy nem mind a 200 ezer van megszervezve ezekben a körökbe, de azok, akik mindezt fontosnak tartják, ebben a 20 évben többféle cserélődés és forgás közben azért megmaradtak. A szövetség bejegyzése Győrben történt 1991 szeptemberében. Azok a feladatok, amelyek az első esztendőkből felvetődtek - természetesen az élet szükségéi által diktált feladatok: az anyaországból érkezettek segítése, az új élet elkezdése, a letelepedés, a munkahelyek megkeresése és különböző jogi furcsaságok, helyzetek megoldása, tisztázása -, ezek jelentették az első és legfontosabb feladatot. Az EKOSZ-nak 11 alapító szervezete volt, az első elnöke dr. Buzás Gábor volt; én magam a sorban a negyedik elnöke vagyok a szövetségnek 2009 óta.

Az első években a szövetség gyakorlatilag ugyanazt a látást követte, amit hangsúlyában ma is, hogy tulajdonképpen a különböző helyeken működő, Soprontól Salgótarjánig és Nagyatádtól Mezőberényig az egész országot lefedő köröknek egyfajta összehangoló, koordinatív munkáját lássa el, ugyanakkor azok a konferenciák, értekezletek és különböző közéleti szereplések - az orvosok és a gyógyszerészek mindig túltengtek a szövetségben, és ennek áldásos hatásait vettük -, ezek a munkák azok, amelyek sokszor kicsúcsosodtak ilyen nagy, átfogó rendezvényekben is. Azt mondhatom el, hogy a körökben mindmáig havi vagy annál nagyobb rendszerességgel folyik előadó, ismertető munka, amely felöleli a tudományos kitekintésektől kezdve egészen a zenei, egyszerűen a vidámság, jó kedv, összetartozás lehetőségét munkáló rendezvényekig. Egyre nagyobb hangsúlyát, szükségét látjuk annak is, hogy valóban nálunk is megtaláljuk az ifjúság bevonásának különböző módozatait, feladatait, lehetőségeit, erre is törekszenek a körök, illetve a kezdetektől hangsúlyt fektettünk arra, hogy legyen valami nyomtatott formában maradandó értékelése és bemutatkozása is a szövetségnek. Egy EKOSZ-értésítővel indult szerény formák és keretek között 1992-ben, és 1994-től mint a Tolna Megyei, a Szekszárdi Erdélyi Kör és a szövetség országos lapjaként Átalvető címmel. Tulajdonképpen ez a negyedéves lap, amelyet

néhányan a kezükben forgathatnak, törekszik arra, hogy az első oldalakon mindjárt a körökben folyó munkáknak az időszerűségét mutassa be, aztán különböző tanulmányok, írások egészen a gyereksarokig, a gyerekvatig elmenően mutatják ezt a spektrumot, amiről az előbb is beszéltem. A lapot körülbelül 1000-1100 példányban szoktuk negyedévente kiadni; ebből 500 példányt 20 év óta mindig ingyenesen eljuttatunk Erdélybe, és az ottani egyesületeknek, iskoláknak, kulturális szervezeteknek adjuk kézre. Meglehetősen jó visszajelzéseket kapunk, szívesen olvassák a lapot, és sokan be is kapcsolódnak a lap munkájába.

Elég komoly áldozatok árán születik a lap, és azt kell mondanom, hogy az elmúlt 20 esztendőben valahogy mindig sikerült a hullámokat meglovagolni, de úgy tűnik, hogy az utóbbi 1-2 évben azok az eddig viszonylag biztos - még ha soványan csordogáló - pályázati lehetőségek, amik megvoltak arra, hogy a saját forrásainkat kiegészítsük, sajnos, jelen pillanatban elérhetetlenek. Ez a szövetség szintjén is azt jelenti, hogy ha 1-1,5 éven belül nem oldódik meg mindennek a kérdése, akkor sajnos, vagy a lapnak a működését kell beszüntetnünk, vagy olyan formákat kell találnunk, ahol kisebb anyagi ráfordítással is megoldható mindez. Reménykedem abban, hogy minden olyan hely, ahol erről beszélhetünk vagy szólhatunk, talán egy lehetőség arra, hogy ennek az ellehetetlenülésnek a veszélyét kivédjük.

Ahogy mondtam, jelenleg húsznál több egyesület és tagszervezet tartozik a szövetséghez. Ezt azért mondom így, mert körülbelül hasonló számban vannak székely körök és erdélyi körök, akik nem tagjai a szövetségnek. A mozgás folyamatosságára jelzésül: két kör munkája megszűnt a legutóbbi közgyűlés idejéig, de ugyanakkor már jelentkezett is két újonnan alakult kör, akik felvételt nyertek a szövetségbe. Ha nagyságrendek szerint beszélünk, mert én magam is ehhez ragaszkodom - régi rossz történelmi tapasztalataink alapján, amelyet, azt hiszem, nem is kell bővebben kifejteni, nem tartunk szövetségi szinten pontos nyilvántartást, a körök tartják a saját tagjaiknak a lajstromát -, a mi számításaink szerint, ahogyan a körök beszámolnak, körülbelül 2000 ember az, aki közvetlenül részt vesz a 20-23 kör munkájában, és nyilván a hozzájuk kapcsolódó családtagok és érdeklődők is szép számmal vannak. Én az izsáki kör vezetője vagyok, amely a szövetségben az egyik legfrissebb kör, és azt kell mondanunk, hogy kétszer annyi pártoló tagunk van, mint ahány tényleges tagja van az egyesületnek.

2003-tól a közhasznúság lehetőségét is igyekszik kihasználni a szövetség, és ahogy már beszéltem róla, legalább egy évtizede folyamatosan látjuk és gondolkodunk azon, hogy a megváltozó igények és kihívások között hogyan alakuljon át a szövetség munkája akár a koordinatív munka jellegében, akár arra is hangsúlyt téve - az elmúlt 3 évben igyekszünk ezzel is próbálkozni -, hogy az összehangoláson és a hírelésen túl olyan munkákat is igyekezzünk elvégezni, amely annak lehetőségéből és esélyéből következik, hogy ha huszonhárman összefognak, az több, mintha egy-egy kör küzd valahol.

Ennek jegyében igyekszünk az önrendelkezési törekvések támogatásában is részt venni, többféle fórumon működünk együtt, mind az erdélyi világtalálkozó, mind a Székely Nemzeti Tanács képviselőivel. Igyekszünk fenntartani, a körök szintjén ez továbbra is működik, Bőjte Csaba otthonaitól kezdve, olyan gyerekeket, árvákat nevelő intézményeket, iskolákat, egyházi közösségeket támogatnak az egyesületeink rendszerességgel, akik szükségét is látják ennek, és ennek nyomán nyilván olyan emberi kapcsolatok is szövődnek, amely mindenképpen hasznára van a nemzet nagyobb közösségének is. Illetve elkezdődött három éve egy térségi regionális együttműködése is az egyesületeknek, ami az egymáshoz közel esőségből következően igyekszik egyesíteni a munkaerőket.

A jövőre nézve az elképzeléseink között olyan célok szerepelnek, amibe tulajdonképpen helyel-közzel bele is fogtunk. Az egyik legnagyobb szabású vállalkozásunk a mi erőnkhez képest, a Szilágyságban lévő zibói Wesselényi család kriptájának a

megmentése, felújítása, amely Petri Mór monográfiájában szereplő majdnem az egyetlen érdemleges képhez képest, ami az 1970-es évekig tetőzettel és megfelelő falakkal, vakolattal mutatja a kriptát. Gyakorlatilag mára – mutatok egy képet – ebben az állapotban látjuk. Azért csalóka a kép, mert nyilván fel is töltődtek a falak kívülről, de végveszélyben van, és azt hiszem, ez nem is túlzás. Annyit sikerült kiderítenünk a helyi lelkipásztor segítségével, hogy a romlás ellenére a családi sírhelyek jó része a föld színe alatt van, tehát ilyen formán a kegyelettel való megmentés is még érvényben van.

Két év alatt sikerült kidolgoznunk a megmentés terveit, ami azért sem volt könnyű, hiszen egyrészt a román műemlékvédelmi törvényeket is muszáj volt kikutatnunk, és igyekeznünk tartani, megtalálni azt a személyt, aki ebben otthon van, vannak ilyen jogosítványai. Végül is Guttmann Szabolcs, aki Nagyszeben főépítésze volt, amikor a város Európa kulturális fővárosa volt, ő készítette el ezeket a terveket. Sajnos a román műemlékvédelmi szabályok sem teszik azt lehetővé, hogy eredeti állapotában építsük újjá a kriptát. Ezt a fajta megőrzési lehetőséget adja, mi nyilván egy megfelelő kegyelettel való lezárását jelenti vagy akár a későbbiekben a kutathatóságát a Wesselényi család sírhelyének. Ugyanakkor egy olyan teret képzel el, és alakít ki a megmaradt emlékek fölött, amely közösségi térként és nyilván a megfelelő kegyeleti szabályok szerint hasznosítható, illetve ez az ösvény azt jelzi, hogy egy kiáltó is kialakításra kerülne. Ez egy domboldalon fekvő kriptá, és gyönyörű kilátás nyílik a zsidói és a szilágysomlyói dombokra.

Tehát ilyen formán egy minőségi emlékhely és egy kultúrhely lenne, amely tulajdonképpen jelzésértékkel bírna a szórványságban élő szilágysági magyarság számára is, és ilyen módon bátorítólag is hatna, és olyan hagyományokat ápolnánk ezzel a megmenekedéssel, ami mindnyájunk javát szolgálja ismételten.

A felújítások még nem kezdődtek el, sajnos egyelőre nem tudjuk áttörni annak a falát, hogy a kevés egyéni gyűjtésből hogy lesz olyan sok pénz, hogy az 12 millió forintba rúgjon, de isten segítségével reméljük, eljön annak is az ideje.

Ez szintén csak egy vázlatos terv, aki ismerős a numizmatika rejtelmében, az tudja, hogy az erdélyi fejedelmek úgynevezett csegely pénzeket is bocsátottak ki, amik különleges formájú pénzek voltak, és erre a bizonyos Apafi csegelyre megy vissza az ötlet, ami egy hold és arc formátumban mintáz, és üzen. És ilyenformán szeretnénk, a díjat magát meg is alapítottuk, hiszen hála a fentvalónak, azért küzdünk azzal, hogy sokkal több neves és dicséretre méltó személye van a magyar és az erdélyi kultúra olyan jeleseinek, akik ápolják, és gondozzák, viszik mindannak az ügyét tovább, amelyben mi is szövetkezünk. És ez a megalapított Apafi emlékcsegely az Erdélyi Körök Országos Szövetsége által olyanoknak adományozandó életműdíj lenne, akik valami módon nem ritkán a nagy hivatalosság közvéleményének figyelmét elkerülték valami oknál fogva, és ennek jegyében, amit a felirat is mutat, hogy „a jó ügy pedig győzni fog”.

Több kör részéről felvetődött, hogy a nemzeti összetartozás gondolata és programja keretében talán indulnak olyan programok, lehetőségek és célkitűzések, amelyben a mi köreink és általában az ilyen értelemben elkötelezett civil szervezetek hatékonyan bekapcsolódhatnak, akár a lelkesültség, akár a helyismeretek, a tapasztalatok okán, tehát ilyen téren is nyitottak vagyunk, és igyekszünk mindazokat a munkákat is elvégezni, amelyeket lakhely szerint elkezdünk, és amelyeket visznek tovább a köreink.

Most pedig a beszámoló vége felé csak néhány képpel szeretném bemutatni néhány körünknek az életét. Ez a siófoki erdélyi kör csapata, ez egy választmányi ülés Domboriban, a szövetség köreinek elnökei gyűltek egybe. Egyébként évente legalább egyszer közgyűlési és választmányi ülés van. Ez a szegedi temetőben Mihalik Kálmán sírján állított emlék kopjafa. Nagyon kalandos módon került elő a jeltelenségéből a Székely Himnusz szerzőjének a sírhelye, ahol évente szokott a szegedi kör megemlékezéseket tartani. Izsákon, ahol a Bocskai szabadságharc 400. évfordulójára állítottunk mint egyetlen győztes szabadságharcunk

emlékére, aztán nyilván ahol a közgyűlések vagy jelesebb események zajlanak, ott mindig igyekszünk a nagyobb nyilvánosságot is megragadni arra, hogy hírt adjunk a jó dolgokról. Az egyik, igen kiválóan működő körünk a soproni erdélyi kör, ahol székelykapuk és az emlékpark számos eseménye jelzi az ő áldásos tevékenységüket. És ezzel a képpel zárnam a teljesség igénye nélkül, ami talán sokaknak ismerős, a Kárpát-medence első Sütő András szobra, a Soproni Erdélyi Kör avatta fel szeptember 30-án.

Úgy végzem, ahogy kezdtem, a jelmondat a szentírásból van, Ésaías könyvéből: „Ha jelt adnak a hegyek, lássátok meg!” Ezzel a hitvallással igyekszünk továbbra is dolgozni, egyrészt oly módon fölfelé tekintve, aki ezeknek a csodás dolgoknak teremtője, ahová a mi szívünk mindig visszahúz minket, bárhová is vessen a sors, és ugyanakkor az a fajta hazatekintés, ami igyekszik nem elszakadni attól a közegtől, és élő módon tartani a kapcsolatot, ahonnan vétettünk, és ahová tartozunk is. Köszönöm szépen a figyelmüket.

ELNÖK: Köszönöm szépen, elnök úr a tájékoztatót. Már a bizottság első féléves tevékenysége során is több olyan civil szervezetet hallgatott meg, illetve hallgattuk meg a tájékoztatójukat, amelyek az elmúlt esztendőben alapvetően azzal foglalkoztak, hogy a nemzeti összetartozást erősítsék a nemzeten belül. Azt gondolom, hogy ezeknek a civil szervezeteknek több éves vagy akár több évtizedes munkájának is köszönhető az, hogy nemzetpolitika területén az elmúlt évben Magyarországon ilyen sikereket tudtunk elérni. Hiszen ők ezeket a gondolatokat mindvégig megfogalmazták, ébren tartották, és ha lehet ezt mondani, átadták a politika számára ezeket a gondolatokat. Hiszen azok a törvények, amelyeket megfogalmaztunk, már éltek más formában, szándékokban, amelyek be tudtak kerülni a parlament elé.

Mindkét szövetségnek szeretném megköszönni azt, hogy 2004-ben, a népszavazás kapcsán helyt álltak, és az emberek felé egy olyan útmutatást közvetítettek, amely, azt gondolom - mint ahogy a tavalyi törvényalkotás is megmutatta -, nagyon pozitív gondolat volt, illetve meggyőződésem az, hogy ebben az irányban kellett továbbmennünk, és ezt szeretném megköszönni önöknek a bizottság előtt is.

Tisztelt Bizottság! Képviselőtársaim! Alelnök asszony! Van-e kérdése valakinek? *(Jelzésre:)* Alelnök asszony!

Hozzászólások

DR. SZILI KATALIN (független): Köszönöm szépen. Egyrésztől én magam is megköszönöm ezt a rendkívül értékes tájékoztatót. Egyetlenegy dolog ütötte meg a fületem, amit az Erdélyi Köörök Országos Szövetsége elnökeként Nagy Árpád úr mondott, ez az Átalvetőnek a finanszírozási kérdése, hiszen én azt gondolom, hogy egy nagyon fontos, hogy szülessenek olyan periodikák, amelyek nyilván egy tájékoztatót is adnak nemcsak a munkájukról, hanem egy másfajta értékközvetítést tesznek. Én csak annyit jegyeznek meg, hogy feltételezem, hogy a nemzeti kormánynak is fontos az, hogy ez finanszírozásra kerüljön, így arra kérem a bizottságot, hogy mi magunk is tegyünk azért lépéseket, hogy ez akár pályázati úton, akár a Bethlen Gábor Alapból támogatást kapjon. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Úgy látom, hogy több hozzászólás nincsen. Akkor a bizottság nevében is szeretnék köszönetet mondani, és további jó munkát kívánni Nagy Árpád úrnak, illetve az EKOSZ-nak. Ha tudnak, akkor maradjanak velünk a bizottsági ülés további részében is.

Tájékoztató a magyar népesség csökkenéséről és a csökkenés okozta következményekről

Megyünk tovább! 3. napirendi pontunk: tájékoztató a magyar népesség csökkenéséről és a csökkenés okozta következményekről. Előadó: Pongrácz Tiborné asszony - akit sok szeretettel köszöntök -, a Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutatóintézetének igazgatóhelyettese. Megkérem, hogy foglaljon helyet! Meg is adom a szót.

Pongrácz Tiborné tájékoztatója

PONGRÁCZ TIBORNÉ igazgatóhelyettes (Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutatóintézet): Köszönöm szépen. Köszönöm a meghívást. Tisztelt Bizottság! Előadásomban - ami nem lesz ennyire emelkedett, mint az előttünk elhangzott előadás - lényegesen drámaibb adatokat fognak hallani. Egyrészt arra szeretnék kitérni, hogy mi a jellemzője a jelenlegi magyarországi népesedési helyzetnek, mik a csökkenésnek a mutatói, és mi az a nagyon sajátos ambivalencia, ami részben a nagyon negatív demográfiai mutatók és a társadalom még mindig pozitív értékrendje között fennáll. Röviden ki fogok térni - ez volt a bizottság kérése is - a határon túli magyarok népesedésének alakulására is.

Ugyan ismert tény - és szomorúan ismert tény -, hogy 2011-ben Magyarország népességszáma 10 millió alá esett, látható, hogy azért viszonylag rövid ideig voltunk 10 millió fölött, tulajdonképpen 1960 óta, azt megelőzően 10 millió alatt voltunk; ezzel együtt ez nem egy pozitív tendencia, hogy egy népesség elkezd csökkenni. Ez Magyarországon Európában először következett be, tehát Magyarország az első ország volt, ahol a népességcsökkenés bekövetkezett, és 1981 óta folyik. Most már azóta - hála istennek - rengeteg ország felzárkózott hozzánk, mi voltunk a negatív úttörők ezen a területen: Ukrajnában lényegesen nagyobb a népességcsökkenés, de Németországban is, tehát van egy bizonyos fajta európai negatív trend ezen a területen.

Mi ennek az oka, hogy bekövetkezett ez a népességcsökkenés? Mi az oka annak, hogy Magyarországon ma évente mintegy egy kisvárosnyi lakosság tűnik el? Nyilvánvalóan az alapvető ok, a születéseknek és a halálozásoknak a különbsége teszi ki a természetes szaporodást, illetve a természetes fogyást. Látható, hogy a háborús időszakok, az első világháború, második világháború kivételével a születések száma - a zöld mutató - mindig meghaladta a halálozások számát, és 1981-ben volt a váltás, amikor is a halálozások száma meghaladta a születések számát. Ez az állítás és ez a grafikon két dolgot mond: egyfelől Magyarországon nagyon rossz európai viszonylatban a halálozási mutató és nagyon rossz a születési mutató is. A halálozási mutatóról, a halálozásokról nem fogok hosszabban beszélni, csak egész röviden bemutatni. A férfiak születéskor várható átlagos élettartama most 70 év Magyarországon, és ezzel csak Románia és Oroszország van rosszabb helyzetben, mint mi; látható, hogy Svédországban közel 80 év a férfiak várható átlagos élettartama, nálunk pedig 10 évvel kevesebb. Egyébként érdekes, hogy Oroszországban nagyon sokáig, tehát az átalakulásig, glasznostyig - nem tudom, milyen időszakkal azonosítsam - tulajdonképpen az adatok nem voltak ismertek, és amikor az első statisztikai adat kijött, döbbenetes volt, hogy 58 év volt a férfiak várható átlagos élettartama. A nők területén valamelyest jobban állunk, de csak annyiban, hogy nem a harmadik, hanem a negyedik helyen vagyunk hátulról; Románia, Bulgária és Oroszország van mögöttünk. A nőknél 77-78 év a várható átlagos élettartam, tehát van egy 7-8 éves különbség, de ez tulajdonképpen minden ország esetében megvan, Japánál is megvan, aki a világon a legmagasabb várható átlagos élettartammal rendelkezik.

A népességcsökkenés egyik oka tehát az, hogy nagyon kedvezőtlen a halálozás. Ez a görbe mutatja, hogy hogyan alakul a férfiak és a nők várható átlagos élettartama. Felhívom a figyelmet a zöld görbének a '80-as években történő csökkenésére, amiben megint egyedülállóak voltunk Európában. Ilyen a világon még nem fordult elő - kivéve természetesen katasztrófák, háborúk esetén -, hogy a várható átlagos élettartam csökkenjen. Azzal együtt,

hogy a halálozás javulása mérsékelhetné a népességcsökkenést, de sajnálatos módon, ha valaki egyszer megszületett, előbb vagy utóbb meghal, tehát tulajdonképpen a halálozásoknak a javulása csak egy átmeneti változást, egy átmeneti javulást okoz a népességcsökkenésben, a kardinális kérdés a születések száma.

A teljes termékenységi arány, amit önök is biztos hallanak, ez az 1,3-1,4-1,6 - nem magyaráznom meg részletesen, hogy mi -, ez Magyarországon 2009-ben 1,32 volt, sajnálatos módon tavaly már 1,26, és nagyon tartok tőle, hogy idén még rosszabb lesz. Tavaly a születések száma 90 ezer 325 volt, tehát éppen csak 90 ezer fölött volt, és az első negyedévben olyan jelentős csökkenés volt a születések számában, hogy annak ellenére, hogy most egy kicsit javult, az az érzésem, hogy ezt korrigálni nem fogja tudni, tehát félok, hogy 90 ezer alá fog esni a születések száma, és 80 ezer valamennyi lesz. Ehhez egyébként tudni kell azt, hogy ez az alacsony születésszám olyan körülmények között következik be, hogy most vannak kifutóban, de még szülőképes korban a Raktó-unokák, tehát egy nagy létszámú korosztály van Magyarországon abban a korban, hogy még gyereket tudna vállalni. Minden prognózis azt jósolta előre, hogy a születések száma - pusztán azért, mert megnőtt azoknak a nőknek a száma, akik gyermeket vállalhatnak - emelkedni fog, ezzel ellentétben 1998-ban került a születések száma 100 ezer alá, és azóta a 100 ezret soha nem ugrotta meg, bizonyos ingadozásokkal 90 ezer és 100 ezer között volt, és mondom, félok, hogy jövőre 90 ezer alá fog kerülni. Ez a bizonyos 1,2-1,3-1,6-os mutató, látható, hogy '77-ben még 2,4 volt, és akkor ez fokozatosan, némi ingadozással csökkent, de a rendszerváltozás után 1,68 volt például 1991-ben, tehát viszonylag gyorsan lecsökkent.

Na most, mi az oka a termékenységi arányszám csökkenésének? Az egyik oka az, hogy jelentősen átalakult a házasságkötési mozgalom. Ez a házasságkötési mozgalom átalakulása azt jelenti, amit, szintén gondolom, hogy aki figyeli kicsit is a statisztikákat, évről évre hallja, hogy csökken a házasságkötések száma. Ez a házasságkötések számának mutatója, ami hasonló mint a teljes termékenységi arány, azt mutatja, hogy mi a valószínűsége annak, hogy egy nő élete folyamán legalább egyszer házasságot köt. Ez azt mutatja, hogy most a nőknek 60 százaléka élete folyamán nem fog házasságot kötni. Látható, hogy ez korábban, ez alatt 1990-et értek, tehát nem a '30-as évekről beszélek, akkor még majdnem 80 százalék volt, a '60-as években 98 százalék volt, és most 60 százalék. 40 százalék a valószínűsége annak, hogy egy nő élete folyamán házasságot köt.

Mi a következménye ennek? Ennek az a következménye, hogy házasságból lényegesen több gyermek származik, mint az élettársi kapcsolatból. Mert érthető módon valami azért bejön a házasság helyett, és ezek az élettársi kapcsolatok. Ezek lényegesen kevésbé termékenyek, mint a házasságok. Tehát az egyik oka a párkapcsolatok átalakulása annak, hogy a születési mutató így alakul.

Közben kitolódik a házasságkötés életkora, és egyre később kötnek házasságot, ez majd a termékenységnél, ugyancsak a gyerekvállalásnál lesz probléma. Itt mutatnám azt, hogy az élettársi kapcsolatok hogy jönnek be. Ez a párkapcsolatok létrejöttének időszakáról szól, tehát 1960 és '64-ben létrejött párkapcsolatokban 3,1 százalék volt, akinek az első párkapcsolata élettársi kapcsolat volt, és 97 százaléknak az első párkapcsolata házasság volt. Napjainkra 30 százalék az első párkapcsolat esetén a házasságkötés aránya és 70 százalék az élettársi kapcsolat. Ez nem jelenti, hogy egy végleges életforma-választás ez a 70 százalék. Általában azt mondják, hogy próbaházasság, tehát kipróbálják egymást, és hogyha jól működik a kapcsolat, házasságot kötnek, de egyfelől az élettársi kapcsolatok lényegesen bomlékonyabbak, tehát valószínű, hogy abból nem lesz házasság, hanem jön egy újabb élettársi kapcsolat. Másfelől pedig az együttélés gyakorlatilag megszokottá válik, és nem mindig feltétlenül követi a házasság, mint ahogy a házasságkötési adataink ezt mutatják.

Tehát a párkapcsolatok átalakulása az egyik oka annak, hogy az élveszületések száma Magyarországon 2010-ben volt 90.325, és 2011-ben valószínűleg még alacsonyabb lesz, mint

ahogy ezt az előbb említettem. 1990-ben ez még 126 ezer volt, ez felemelkedett, és utána, ami bekövetkezett, tulajdonképpen igazából nagymértékben – nem akarok családpolitikára kitérni – a Bokros-csomaggal volt ez összehozható. Egyébként, ha már a Bokros-csomagot említettem, a Bokros-csomaggal nem az volt a probléma, hogy egy-két évig bizonyos családok mindenféle családi támogatás nélkül maradtak, akkor szüntették meg a gyedet, és jövedelemteszteltté tették a különböző támogatásokat, hanem az, hogy az emberek azt a bizalmat veszítették el, ami a családpolitikához a folyamatossága miatt kapcsolódott. Tehát tudták azt, hogyha gyereket vállalnak, akkor az elkövetkezendő 25 évben többé-kevésbé milyen rendszerrel számolhatnak, milyen támogatási formákkal. Még akkor is, hogyha ezeknek az értékét közben nem tudták valorizálni. Tehát elvesztette a támogatás az értékét. De volt egy ilyen stabilitás.

Egyébként érdekes módon, mikor bejelentette az előző kormány a gyermekgondozási szabadság két éves időtartamra való csökkentését, és 2010 májusáig volt egy születésszám-emelkedés az első hónapokban, és májusban 10 százalékkal zuhant le a születések száma, ami azt mutatja, hogy a negatív intézkedésekre a társadalom nagyon hamar reagál. Tehát a pozitív intézkedésekre a reakció sokkal bizonytalanabb és sokkal lassabb, de a negatív intézkedésekre a reakció bizony nagyon gyors.

A másik oka a gyermekszámcsökkenésnek, és ezt egy nagyon komoly problémának tartom, a nők átlagos életkorának növekedése az első gyermek vállalásakor. Ezt azért tartom problémának, mert mint meglátják majd az értékatadatoknál, a nők akarnak gyermeket, de halogatják. Halogatják az iskolai végzettség miatt, a munkaerő-piaci bizonytalanságok miatt, tehát a gyermekvállalás után a munkaerőpiacra történő visszatérés bizonytalansága miatt. Számos egyéb ok miatt, és szerepet játszik ebben egyébként a média is. Többször kérdeztek a különböző médiákban, és amikor meglátja valaki, hogy 40 éves korban gondolt valaki arra, hogy na most akkor az első gyereket szüli, azt hiszi, hogy ez neki is így fog menni, és nem tudja, hogy emögött mi pénz és mi minden van. Tehát az ismert emberek vagy celebek, vagy hogy mondjam, negatív példája is hat ebbe az irányba, és ennek az lesz a következménye, hogy a kitolódó gyermekvállalási életkor miatt bizony magas lesz a végül gyermektelenül maradó nők aránya, és ezt tartom az egyik legfontosabb kérdésnek. Majd erre még kitérek.

Ez azt mutatja, hogy korábban, tehát 1960-ban, 1990-ben lényegesen fiatalabb korban szültek, tehát fiatal korban volt a csúcs és lényegesen magasabb volt a csúcs. Most ez eltolódik, és alacsonyabb a csúcs. Tehát később szülnek, és kevesebb gyermeket szülnek

A másik probléma a gyerektelenség. Tehát éppen azért, mert kitolódik a gyermekvállalás életkora, most például a 30 éves nőknek 48 százaléka gyermektelen. A 30-34 éveseknek 35 százaléka gyermektelen. Ilyen magas gyermektelenségi arány ezekben az életkorokban még soha nem volt.

A kérdés az, és gondolom, ez önöket is mint politikusokat érdekli, hogy mennyire érdekli a társadalmat ez a kérdés. Közvélemény-kutatást csináltunk 2010-ben, a forrás a TÁRKI, ez látszik itt, de a TÁRKI a felvevő, megüt a guta, hogy a TÁRKI mindig odaírja magát mindenhová, holott a TÁRKI csak a felvételt csinálja, a technikai részt. Tehát 21 százalék mondja ezt, hogy ez a legsúlyosabb probléma és 65 százalék mondja, hogy nem a legsúlyosabb, de nagyon súlyos probléma. Tehát a népesség 86 százaléka azt mondja, hogy a népességcsökkenés a társadalom egyik legsúlyosabb problémája.

Most, ahogy ígértem, röviden beszélnek a népességcsökkenésről a határon túl, és aztán térnék rá arra, hogy emögött milyen értékrendi problémák és milyen értékrendi változások várhatók. Nem vagyok a kérdésnek a szakértője, tehát nem foglalkozom a határon túl élő magyarsággal, egyébként érdekes módon Magyarországon nem nagyon foglalkozik senki – legalábbis nem tudok róla –, így demográfiai szempontból, ezzel főként a határon túl élők foglalkoznak. Magyarországon most van a népszámlálás, ezekben az országokban is többnyire most lesz, vagy most van, tehát a népszámlálási új adatok nem állnak még

rendelkezésre, hanem részben a 2001-es, 2002-esek vannak, attól függ, hogy mikor volt, részben pedig vannak bizonyos becslések.

Románia esetében mintegy másfélmillió ember mondta magát az utolsó népszámlálásnál magyarnak, és ez bizony egy 180 ezres csökkenést mutatott az előző népszámláláshoz, a '92-eshez képest. Minden határon túli területen a magyarság csökkenésének speciális okai vannak, pontosabban mindenhol azonosak, csak a súlyok mások. A romániai magyarság esetében részben a természetes szaporodás, tehát az, hogy kevesebben születnek, mint ahányan meghalnak, és főként - érthető módon - a kivándorlás a fő oka. Látható, hogy a csökkenésből 33 százalék végleg Magyarországra vándorolt, 23 százalék ideiglenesen Magyarországra vándorolt, tehát több mint a fele magyarországi vándorlás következménye; a természetes fogyás ehhez képest viszonylag kevesebb, mintegy 29 százalék, az asszimiláció mindössze 5 százalék, a máshova, tehát nem Magyarországra vándorolt pedig 10 százalék, tehát főként a kivándorlás az oka. Érdekes megfigyelni, hogy az asszimiláció itt viszonylag kis szerepet játszik, és az a pozitív hírem - ez az egyetlen pozitív hírem a határon túli magyarokat illetően -, hogy ma a természetes szaporodása az ott élő magyarságnak jobb, mint az ott élő románoknak, tehát ez reményt ad arra, hogy ez a bizonyos csökkenés talán mérséklődhet, de persze a kivándorlás az alapvető szempont.

A romániai népszámlálások esetében többször felmerül a szakemberek részéről a manipuláció lehetősége, illetve felhívják a figyelmet arra, hogy manipulálták az adatokat. Ez különösen az 1977-es népszámlálásnál merült fel, amikor a népszámlálás 1 millió 650 ezer körülire becsülte a magyarok számát, és a szakemberek szerint ez 2-2,2 millió volt akkor. Csak mondom, hogy most megint népszámlálás van; hogy mennyire tudnak odafigyelni, ezt nem tudom.

A szlovákiai magyarság esetében az utolsó népszámláláshoz képest szintén van egy viszonylag jelentős, 50 ezres csökkenés. Ez főként asszimilációs folyamatokra, természetes szaporodásra vezethető vissza. Látható, hogy itt az asszimiláció nagyon erős, van egy rejtett migráció. A rejtett migráció alatt azt értik, ami Magyarországon is van, és amiért nem tudjuk, hogy hányan vagyunk, mert azt mondtam, hogy 10 millió alatt, de hogy mennyivel vagyunk 10 millió alatt, azt nem igazán tudjuk, mert nem tudjuk, hogy mennyien élnek külföldön. Ugyanez van Szlovákiában is: mennyien mentek át, mondjuk, Csehországba, letelepedtek, nem telepedtek le, ideiglenesen ott vannak, véglegesen ott vannak. Van tehát egy jelentős rejtett migráció, és van egy jelentős természetes fogyás is. Vannak optimista és pesszimista becslések, hogy a 2011-es népszámlálás esetén mennyi lesz ez a csökkenés. A pesszimista verzió szerint 60 ezres, az optimista verzió szerint 34-35 ezres lesz a csökkenés, tehát tovább csökken a magyarság létszáma.

Végül néhány szót mondanék még Ukrajnáról és Kárpátaljáról, ahol 156 ezer magyar él, ennek a túlnyomó többsége Kárpátalján. Itt is a legerősebb az asszimiláció, részben van egy természetes fogyás, és nagyon erős az asszimiláció. A fő veszély az, amit az ott élő demográfusok cikkeiből olvastam, hogy ott szórványosodik a magyar, tehát nagyon erős a szórványosodás, és a szórványosodás felerősíti az asszimilációt. Az üresen maradt területekre, falvakba, városokba más városokból, más területekről nem magyar nemzetiségűek költöznek, tehát nagyon megerősödött a szórványosodás, ebből kifolyólag az asszimiláció veszélye a továbbiakban még inkább fennáll.

Visszatérve Magyarországra: láttuk ezeket a nagyon negatív mutatókat, láttuk azt, hogy a népesség csökkenése, sajnálatos módon, azt kell mondanom, feltartóztathatatlanul folyik. Optimista esetben mérsékelni lehet ezt a népességcsökkenést, ez a véleményem, tehát ha minden sikerül, akkor mérsékelni lehet, de a csökkenést megállítani majdnem kizártnak tartom. Láttuk azt, hogy a házasságkötések száma hogy csökken, és helyette hogy lép be az élettársi kapcsolat; a kérdés az, hogy az értékek szintjén ez hogyan jelentkezik, illetve hogy ez a demográfiai magatartás milyen értékváltozást okoz. Ez azért fontos, mert az értékváltozások

fogják meghatározni a továbbiakban a demográfiai folyamatokat. Láttuk azt, hogy nem kötnek házasságot, folyamatosan csökken a házasságkötések száma, és több kutatás során - a mostani adatok, amiket mutattunk, kutatási adatok - „a házasság idejétmúlt intézmény” állítással '93-ban 6 százalék értett egyet, a 2009-es utolsó vizsgálatnál 20 százalék, ami azt jelenti, hogy a túlnyomó többség a házasságot még mindig nem tartja idejétmúlt intézménynek, és úgy véli, hogy ez egy működőképes intézmény, de mégis látható egy trend, ami emelkedést mutat, tehát nő a házasságon kívüli kapcsolatok száma. Beszéltünk arról, hogy helyette bejönnek az élettársi kapcsolatok. Az élettársi kapcsolatokat is ilyen vélemények szintjén viszonylag régen vizsgáltuk, és azt láttuk, hogy a házasságkötésnél ugyan megmarad a házasság pozitív megítélése, de egyre elfogadottabbá válik az élettársi kapcsolat. Ez megint a házasság intézményének a fontosságát mutatja, tehát a javasolt életforma a fiataloknak, hogy házasságot kössön: 88 százalék 1991-ben, 2009-ben szintén 80 százalék. Láttuk az előbb, hogy a házasság nem idejétmúlt intézmény. Igen ám, csak nagyon megváltoztak a belső arányok: 70 százalék mondja azt, hogy előzetes együttélés, tehát próbaházasság után kössön és csak 10 százalék az előzetes együttélés nélkül; és az élettársi kapcsolatot most 15 százalék tartja jó, optimális életformának.

Ez, amiről az előbb beszéltem a házas, nem házas együttéléseknek az elfogadottságával kapcsolatban. 1991-ben a megkérdezettek egynegyede értett azzal egyet, hogy a társadalom szempontjából mindegy, hogy egy fiatal pár együtt él, és nem akar házasságot kötni, vagy nem; ez felment 71 százalékra, tehát közel megháromszorozódott azoknak az aránya, akik az élettársi kapcsolatot elfogadható életformának tartják. Ez azért jelent problémát - mert szerintem problémát jelent -, mert ez egy ilyen önmagát erősítő kör: minél elfogadóbb a társadalmi közvélemény e tekintetben, akik ezen életforma felé hajlanak, vagy nem akarják a felelősséget vállalni, azok annál inkább, egyre nagyobb arányban fogják ezt az életformát választani.

Miért jelent problémát az élettársi kapcsolat? Nem morális, csak demográfiai okokat mondanék. Először hallottunk arról, hogy a gyermekvállalási kedvet csökkenti, kevesebb gyerek születik. Az élettársi kapcsolatok sokkal labilisabbak, mint a házasság. Annak ellenére, hogy a házasságok 45 százalékát felbontják, az élettársi kapcsolatok esetén ez 60-70 százalék, tehát ez egy lényegesen labilisabb életforma. Ez azt jelenti, hogy ha ezekből gyerek származik - márpedig ha kevesebb gyerek is, de gyerek azért származik belőle, hiszen a megszületett gyerekek 40 százaléka házasságon kívül születik, és akik házasságon kívül születnek, alapvetően élettársi kapcsolatból születnek -, ez a gyerek nagyobb valószínűséggel kerül egyszülős családba, borul fel a kétszülős családmodell, és kerül a gyerek egy lényegesen labilisabb helyzetbe.

Nem tudom, Kopp Mária fog-e erre utalni, de ők is kimutatták, hogy az élettársi kapcsolatban élőknek az életkilátásai is lényegesen rosszabbak. A legvédehetőbb státuszt a házasság adja, a legrosszabbat az egyedülálló státusz, és az élettársi kapcsolatban élőknek az életkilátásai sokkal rosszabbak, mint a házasságban élőké. Ez különösen a férfiak esetében igaz, szeretném erre felhívni a jelenlévő férfiak figyelmét. Tehát az élettársi kapcsolat növekedésének elfogadottá válása, demográfiai szempontból, a társadalom jövőképe és a jövő helyzete szempontjából nagyon negatív változás. Nagyon jelentősen változott, és ezt megint szomorúan mondom, az a vélemény is, hogy a gyerekek mindegy-e, hogy a szülők együtt élnek vagy nem élnek együtt. Ez megint az elfogadottságot mutatja, tehát a gyermeknek ma már mindegy, hogy a szülei házasságban vagy élettársi kapcsolatban élnek. Megint egy idősor: 1991-ben 20 százalék értett egyet, és ma több mint a fele. Tehát gyerek esetében sem érzik azt, hogy mégis egy stabilabb életformát jelent, holott ugyanakkor az élettársi kapcsolatoknál, mikor felsorolják, hogy milyen problémák vannak, az egyik leggyakrabban említett ok a stabilitás hiánya. Hiszen, ha valaki élettársi kapcsolatot létesít, akkor az valahol – és itt függ össze a gyermekvállalás elkerülésével – nem bízik a jövőben, nem bízik a saját

érzelmeiben, és kerüli a felelősségvállalást. Tehát kerüli azt, hogy egy életre elkötelezze magát, és úgy érzi, hogy azt a kis sportszatyrát vagy kofferét bármikor felveheti, és kilép a kapcsolatban, ami közel sem ennyire egyszerű. De azt szoktam mondani, hogyha valaki házasságra lép, akkor úgy megy az oltár vagy az anyakönyvvezető elé, hogy én ezt egy életre gondolom. Ha élettársi kapcsolatot létesít, és egy életen át tart ez az élettársi kapcsolat, akkor is úgy lépett abba bele, hogy bármikor kiléphetek belőle. Tehát elkötelezettség nélkül.

Láttuk az igen negatív mutatókat a gyermekvállalás tekintetében. Egy 2000-es nemzetközi felvétel volt, egy összehasonlító vizsgálat, és látható, hogy nem lehet igazán boldog az, akinek nincs gyereke. Ez egy nagyon sarkos állítás, hiszen rengeteg más boldogságforrás is van, mégis Magyarországon a 30 évesnél fiatalabb nőknek is több mint 60 százaléka azt mondta, hogy nem lehet igazán boldog az, akinek nincs gyereke. Most érdekes, Hollandiában van ez a 20 százalékos arány, de azoknak lényegesen jobbák a termékenységi mutatóik.

Itt a gyermeket vállalók arányát mutatja, a gyermekvállalási korban az aktív korban lévő népességet mutatja: Magyarországon 90 százalék fölött van a nők esetében, akik gyereket akarnak vállalni, és valamivel 90 százalék alatt a férfiak esetében, tehát a gyermekvállalás valójában még mindig egy igen fontos szempont az emberek értékrendjében.

Ugyanakkor várható - amiről az előbb beszéltem, hogy megnőtt a gyermektelenség – ugyanaz, amit láttunk az előbb, hogy az értékek változásában a házasság versus élettársi kapcsolat vonatkozásában, ugyanez be fog következni a gyermekes és a gyermektelenség esetében. Ugyanis a jelenlegi adatok szerint minimálisan 25 százalék lesz a jelenleg gyermekvállalási korban lévő nőknek a gyermektelenségi mutatója. Most 10 százalék, ami főként egészségügyi okokra vezethető vissza. Most ez a 25 százalék még nem akaratos gyermektelenség lesz, hanem olyan, hogy azért, amiket mondtam, kifutnak az időből, végül nem tudnak gyermeket vállalni. Igen ám, de ahogy láttuk, ahogy nőtt az élettársi kapcsolatok száma, és egyre elfogadottabbá vált, ahogy nő a gyermektelenek aránya, attól félek, és szerintem teljes joggal, hogy egyre elfogadottabbá válik az, hogyha valakinek nincs gyereke. Az új adataink bizony már azt mutatják, hogy megnőtt azoknak az aránya, akik ezt elfogadható státusznak tartják, sőt toleránssá válnak. A többség azt mondja, hogy mindenkinek a magánügye, hogy akar-e gyereket, és ez nem különösebben rossz, hiszen a gyerektelenségnek megvannak az előnyei. Karrier, anyagi helyzet és a többi és a többi, tehát, hogyha ez elfogadottá válik... Meg kell nézni Németországot: 30 százalékos a tudatos gyerektelenség. Iszonyatos pénzeket investál a német kormány abba, hogy a népességcsökkenést megállítsák, mert ugyanolyan problémáik vannak, mint itt nálunk az elöregedéssel, és igazából nem eredményes. Miért nem eredményes? Mert már az értékek megváltoztak. Tehát nekünk, illetve önöknek azt kell megelőzni, hogy ez az értékváltozás bekövetkezzen, mert ha egyszer ez már bekövetkezik, akkor ennek a visszaállítása majdnem reménytelen.

Hol következett be már értékváltozás? Nagyon fontosnak tartanám, hogy a képviselők ezzel tisztában legyenek, pontosan azért, mert itt lehetne valamit tenni a demográfiáért még. A kereső tevékenység és az anyaság összeegyeztetésének a problémája. Fontos ugyan a munka, de a nők többsége számára a család és a gyermekek a legfontosabbak. A 2000-es felvételben Magyarországon 80 százalék értett egyet ezzel az állítással. Ezt a felvételt, illetve hasonló felvételt megismételtük 2009-2010-ben, és azt néztük meg, hogy hogyan változtak az értékek az eltelt időszak alatt, és bizony jelentős értékváltozást tapasztaltunk. Csak azt szeretném itt mutatni, hogy a véleményeltérések minden esetben abba az irányba mozdultak el, hogy a nő, a dolgozó anya ugyanolyan biztonságot tud adni a gyerekének, a munka jelentősége megnőtt a család vonatkozásában. Még mindig többség, de már nem 70 százalékos a többség, hogy a család a fontosabb, hanem csak 51-52 százalékos a többség. Tehát történt egy ilyen jelentős elmozdulás, és az a másik, amit figyelembe kell venni, hogy

ez egy homogenizálódás irányába mutat. Tehát míg nagy különbség volt korábban például az iskolai végzettség tekintetében, tehát az alacsony iskolai végzettségűek esetében még nagyobb volt a család szerepe, most a felsőfokúak esetében egy kicsit nagyobb, mint az alsó fokú iskolát végzettek esetében. Gyerekszám szerint is csökkentek ezek a különbségek, tehát homogenizálódott a vélemény.

A másik ilyen probléma ugyancsak itt a gyerekvállalásnál, ez a kétkeresős-egykeresős családmodell. A magyar társadalom alapvetően tradicionális értékrendet vallott, és ugyan történtek bizonyos változások, de még mindig alapvetően tradicionális értékrendet vall. Sok felvételt készítettünk, 1974-ben az elsőt tekintetben, hogy mi az optimális: hogyha egy feleség a családdal és a gyerekekkel foglalkozik, a férj pedig ennek az anyagi bázisát biztosítja? Egyértelmű volt '74-ben is, tudjuk, hogy mi volt a tényleges helyzet, 66 százalék mondta azt, hogy a férj tartsa el a családot, a feleség pedig foglalkozzon a gyerekekkel. A 2000-es felvétel esetén volt egy 66-55 százalékos férfi-női arány, tehát, akik ezzel egyetértettek, és bizony jelentősen lecsökkent, különösen a férfiak esetében, még mindig egy kicsit több, tehát még mindig 50 százalék fölött van azoknak az aránya, akik azt mondják, hogy a férjnek kell eltartani a családot, de megnőtt a nők munkavégzésének a szükségessége.

Hogyha ez így van, hogyha egy nő egyszerre akar anya lenni, és egyszerre akar munkát is vállalni, és nem okvetlenül karrierokokból akar egy nő munkát vállalni, hanem azért – ez más kérdésekből kijött -, mert a család szempontjából, mert fontosnak tartja azt, hogy egy család a jelenleg munkaerő-piaci viszonyok mellett két lábon álljon, és hogyha valamelyikkel valami történik, akkor a család ne a teljes nihilbe zuhanjon, hanem mégis valamilyen szinten fenn tudják tartani az életszínvonalat. Tehát, hogyha fontos a munka és a család, akkor olyan családpolitikai intézkedéseket kell hozni, és afelé kell elmozdulni, hogy ezt a két feladatot a nő össze tudja egyeztetni. És ez adott esetben a demográfiai problémákat is pozitív irányba oldhatja meg, amellett, hogy az emberek is kevésbé lesz frusztráltak, hogy szeretnének gyereket, de nem tudnak a munka miatt, merthogy az bizonyos értelemben prioritás, tehát egy igen fontos családpolitikai és társadalmi közhangulat-javító faktor lehetne.

Végül egy utolsó kérdést szeretnék bemutatni. Többször felmerült a bevándorlás. Nagyon sok társadalomban a népességsökkenést úgy kompenzálják, hogy engedik be az embereket. Én személy szerint bevándorlás-ellenes vagyok; úgy érzem, hogy ennek a társadalomnak van elég problémája, nem kell ezt fokozni. De hogy áll ehhez a lakosság? Azt, hogy a külföldiek bevándoroljanak, 4 százalék támogatta, és 80 százalék támogatta azt - a többiek nem tudták, egyéb vélemény és a többi -, hogy az állam tegyen meg mindent a gyermekvállalás javításáért. A bevándorlás hosszú távon egyáltalán nem megoldás - nem akarok itt kitérni rá -, tehát a családok helyzetét, a családpolitikát kellene javítani ahhoz, hogy ez a helyzet legalábbis nyugvópontra jusson, vagy legalábbis a csökkenés mérséklődjön. Köszönöm szépen. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen. Mivel a két téma nagyon-nagyon összefügg, kérhetem-e az előadóinktól azt, hogy a kérdések, hozzászólások esetlegesen egyben legyenek meg? (*Nincs ellenvetés.*) Ha ezt így elfogadják, akkor mennénk tovább, mert nagyon sokszor szerintem nem is lehet elkülöníteni a kettőt.

Tájékoztató a magyar népesedési helyzet javításának lehetőségeiről

A 4. napirendi pontra térnénk át: tájékoztató a magyar népesedési helyzet javításának lehetőségeiről. Előadó: dr. Kopp Mária, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Magatartástudományi Intézetének tudományos igazgatóhelyettese, akit sok szeretettel üdvözlök, és meg is adom a szót. (*Dr. Stágel Bence távozik az ülésteremből.*)

Dr. Kopp Mária tájékoztatója

DR. KOPP MÁRIA tudományos igazgatóhelyettes: (Simmelweis Orvostudományi Egyetem Magatartástudományi Intézete): *(Előadásához írásvetítőt használ.)* Tisztelt Bizottság! Nagyon köszönöm a meghívást, és nagyon örülök, hogy Pongrácz Marietta után beszélhetek, mert a mi vizsgálataink valóban teljesen az ő eredményeiken alapulnak. Én orvos-pszichológus, magatartás-kutató vagyok. Azért kezdtem hozzá a Népesedési Kerekasztal, illetve a „Három királyfi, három királylány” mozgalom szervezéséhez, mert amit mi is kimutattunk, meg a Hungarostudy felmérések, illetve Mariettáék is, a magyar népességre alapvetően az jellemző - és nagyon remélem, hogy az értékvárások nem fognak megváltozni -, hogy sokkal több gyereket szeretnénk, mint ahány megszületik, sőt ebben a tekintetben Európában a legjobban állunk, tehát mi szeretnénk a legtöbb gyereket a felmérések szerint, és ehhez képest, ahogy láttuk, gyakorlatilag majdhogynem nálunk születik meg a legkevesebb gyerek. Nagyon-nagyon féltő - amire itt Marietta is utalt -, hogy ezek az értékek, bizony, változni fognak, és akkor már nem tudunk mit tenni, akkor már a német állam milliárdjait is beleölhetjük, akkor sem tudunk ezen változtatni. Most van az a pillanat, amikor feltétlenül meg kellene változtatni a mai helyzetet, hogy a fiatalok ugyan szeretnének gyereket, de ezek a gyerekek valamilyen okból mégsem születnek meg. A mi felméréseink szerint - Mariettáéké szerint is - Magyarországon nagyon alacsony azoknak az aránya, akik nem szeretnének gyereket. Sajnos, ez a helyzet egy kicsit már romlott, ez körülbelül 3 százalék. Aki nem akar gyereket, azt nyilván nem is lehet rábeszélni, tehát akkor nincs mit tenni. Mi abból indulunk ki, hogy aki szeretne gyereket, azt kellene ebben mindenképpen segíteni, mert a többség 2, sőt 3 gyereket szeretne, és ehhez képest, ahogy hallottuk is, 20 fiatal 24-23 gyereket szeretne, és ehelyett csak 13 születik meg, tehát óriási az eltérés.

Amit én nagyon fontosnak tartok ezen belül, hogy azt vizsgáltuk a mi Hungarostudy felméréseinkben, hogy ebben azért nagyon nagy különbségek vannak társadalmi rétegek szerint. A 8 általánosnál kevesebbet végzett nők esetében azt válaszolják, most a férfiak adatait mutatom - egyébként gyakorlatilag ugyanannyi gyereket szeretnének a férfiak mint a nők -, hogy a 8 általánosnál kevesebbet végzett nőknek több gyereke születik, mint ahányat szeretnének. Abban a rétegben ugyanis, sajnos, azt kell mondanom, hogy a mai 30 ezer forintos gyes a családi pótlékkal együtt egy komoly családfenntartó erő, és a fiatalkorú lányokat szinte rákényszerítik, hogy vállaljanak gyereket, miközben - ahogy látjuk - a magasabb végzettségű rétegekben viszont óriási az eltérés. Nem is tudom, miért nem hangsúlyozzuk eléggé - láttam egy ilyen kimutatást -, hogy az OECD-országok közül negyedik helyen vagyunk a GDP arányában a gyermekellátásra fordított összegek tekintetében, még azelőtt, mielőtt a családi adórendszer bevezették, tehát a hároméves gyes, gyed az egy óriási dolog, sehol máshol ilyen nincs. Mariettáék vizsgálatai is mutatták, hogy amikor annak idején bevezették, akkor ez nagyon megdobta a népesedési arányt, de akkor ez egy nagyon komoly összeg volt. Sajnos, ma ez a 30 ezer forint egy magasabb végzettségű nő számára megalázó, tehát ezt kellene is hangsúlyozni, hogy ez a mostani kormány nagyon komolyan támogatja az alacsonyabb rétegek gyermekvállalását.

Ezzel szemben az igazi kérdés az, hogy a magasabb végzettségű, érettségizett vagy felsőfokú végzettségű rétegekben hogyan lehetne elérni azt, hogy nekik is megszülethessenek a kívánt, tervezett gyermekeik, hiszen ott azok a problémák, amikről Marietta beszélt, hogy hogyan lehet a munkát és a családot összehangolni, nagyon súlyosan jelentkeznek. Ma már teljesen egyértelmű, hogy azokban az országokban jó a népesedési helyzet, mint a skandináv országokban vagy Franciaországban, ahol össze lehet hangolni a választott hivatást és a család vállalását, a gyermekvállalást. Nagyon nem szeretem, amikor azt mondják, hogy a nők karrierizmusból nem vállalnak gyereket, hiszen ha valaki elvégezte, mondjuk, a jogot vagy a közgazdaságtant, akkor az ország is rengeteget fektetett bele és ő is, tehát nyilván a választott területen is akar dolgozni, és ugyanakkor emellett szeretné a gyerekeit vállalni. A mi

javaslataink, a Népesedési Kerekasztal javaslatai - ezek kifejezetten javaslatok - elsősorban arra irányulnak, hogy ebben a rétegben mit lehetne tenni. Én nagyon remélem egyébként, hogy a családi adókedvezmény ebben a rétegben tényleg komoly pozitívumot jelent. Az egyértelmű, hogy ők jövedelmi szempontból ma már jobb helyzetbe kerülnek, ha kettő, három vagy különösebben, ha több gyerekük van ebben a rétegben, viszont számos olyan tényező van, ami miatt mégsem tudnak gyereket vállalni azok, akik pedig szeretnének ebben a magasabb végzettségi rétegben.

Az egyik, amit csak éppen említék, de Marietta is beszélt róla, hogy sajnos, az a helyzet, a legsúlyosabb probléma, hogy főleg ebben a rétegben - egyébként is - iskolázottsággal összefüggően - egyre kitolódik az első gyermek vállalása, és bizony, akkor már a meddőség, a nehezített fogamzás egy nagyon súlyos probléma. A mi felméréseink szerint a fiatal párok 20 százaléka kritérium szerint meddő, tehát egy évig próbálkozik, és nem születik gyereke, de ahogy megyünk fel az életkorral, ennek egyre nagyobb a valószínűsége, és aztán óriási összegeket fizetnek ki a különböző mesterséges megtermékenyítési módszerekre - biztos sokan ismernek ilyen párokat -, amivel végül nagy nehezen esetleg sikerül egy gyereket vagy ikreket vállalni, de korábban, fiatal korban ez sokkal jobb lenne.

Az egyik alapvető javaslatunk mindenképpen az lenne, hogy meg kellene próbálni előrehozni és segíteni, mondjuk, az egyetemi, főiskolai vagy PhD évek alatt a gyermekvállalást. Sok vizsgálat van arra, hogy későbbi karrier szempontjából sokkal jobban jár az, aki korábban vállal gyereket, és mire kikerül ebbe a nagyon kemény harcba, amit a mindennapi élet jelent, akkorra már a gyerekei olyan korúak, hogy már nem kell velük annyira sokat foglalkozni. Ugyan az egyetemi tanártársaim azt mondják, hogy az egyetemisták tanuljanak, és ne gyerekekkel foglalkozzanak, de ez nem így van. Ezért szeretnék elérni, hogy legyen egy nagyon komoly családbarát főiskolai, egyetemi mozgalom, ami például azt jelentené, hogy az egyetemeken, főiskolákon legyenek olyan kollégiumok, ahogy az én egyetemista koromban volt, hogy egy 1,5 szobás bérlakást kap a kollégiumban egy gyerekes pár, és rengeteg gyerek született meg ott. Az Orvosi Egyetemen például most szüntették meg azt a kollégiumot, ahol annak idején volt ilyenre lehetőség. Nagyon komolyan kellene ilyenfajta pályázatokat kiírni, rugalmas vizsgarenddel, tehát biztosítani, hogy aki szeretne egyetemista, főiskolás korában, az tudjon gyereket vállalni, mivel minél később vállalnak gyereket, annál súlyosabb a helyzet.

Az alapelv az, hogy a kívánt, tervezett gyerekek megszületését kellene támogatni, és meggyőződés - nemcsak meggyőződés, egyébként több felmérés bizonyítja -, hogy a magasabb végzettségű nőkkel és férfakkal, de elsősorban a gyerekes nőkkel szemben nagyon súlyos negatív diszkrimináció érvényesül a mai társadalomban. Megint nem tudom, hogy ez a Tárki vagy a ti felmérésetek, de Tárki néven jött ki, hogy súlyosabb diszkrimináció érvényesül velük szemben, mint a cigánysággal szemben. Egy gyerekes fiatal párt - és főleg a nőt - nagyon-nagyon nehezen vesznek fel a munkahelyre, hiszen a munkahelyek ilyenkor nagyon rossz helyzetbe kerülnek, és ez nyilván nem motiválja nagyon a nőket, vagy egyszerűen lehetetlen helyzetbe kerülnek emiatt. Ezért volna nagyon fontos, amit említettem, ezt a diszkriminációt megszüntetni, hogy lehetőleg a biológiailag és pszichológiailag megfelelő életkorban szülessenek gyerekek, és hogy a munka, a család összehangolását kellene mindenképpen támogatni. Sajnos - majd fogom mutatni, hogy - ebben a tekintetben Magyarország a legrosszabb helyzetben van. Egyébként érdekes, hogy sok szempontból vagyunk szélsőséges helyzetben. Részben az értékek tekintetében egyébként a magyar társadalomban nagyon magasak az értékvárások, de nagyon sok más tekintetben viszont kifejezetten nagyon rosszul állunk. Tehát nyilván, ha valaki azt akarja választani, hogy otthon maradjon a gyerekeivel és ahogy az én édesanyám művészettörténészként nyolc gyereket nevelt, mi nyolcan vagyunk testvérek, és csodálatosan nevelt minket, ez is egy csodálatos

életpálya, de ezt nem lehet rákényszeríteni a fiatalokra, lehessen választani rugalmasan abban, hogy valaki a családját és a munkát össze tudja hangolni.

Ezek azok az ábrák, amik egészen megdöbbentőek, hogy például a rugalmas munkaidő tekintetében látjuk, hogy Magyarország az, ahol a legrosszabb a helyzet. Tehát érthetetlen, hogy miért tudják megengedni a nagyon jól működő skandináv államok, Hollandia, hogy az emberek, a gyerekes fiatalok rugalmasan tudják megválasztani, hogy hogyan mennek be a munkahelyükre, hogy jönnek el, hogy tudják ezt összehangolni az egyéb feladataikkal. Ugyanilyen a helyzet az otthoni távmunka esetében. Ez viszont még megdöbbentőbb.

Ma már teljesen érthetetlen az, hogy rengeteg munkát kell végezni, de az ember otthon számítógép mellett el tud végezni rengeteg munkát, és ezzel szemben hallottam, hogy a televízióban is a szerkesztőknek az számít munkaidőnek, ha bent blokkolnak, és ott bent kávéznak, amikor meg kint a riportokat veszi fel, az nem számít munkaidőnek. Tehát ez a fajta bizalmatlanság Magyarországon teljesen megbénítja azt, hogy például egy fiatal anya vagy apa a gyerekével otthon tudjon maradni.

Ugyanez a helyzet a részmunkaidő tekintetében, abban is mi állunk a legrosszabbul, míg nálunk csak 4 százaléka dolgozik a nőknek részmunkaidőben, Hollandiában 70 százalék. Jó, hogy kevesebb a fizetése egy részmunkaidősnek, de pont egy bíró vagy egy orvosnő, egy olyan beosztású nő, aki gyereket szeretne vállalni, az azt szeretné, hogy átmenet legyen a gyermekvállalás és utána a folyamatos munkába állás között. Ma pedig az a helyzet, hogy vagy visszamegy és 8-tól délután 6-ig, 7-ig bent van a munkahelyén, és akkor a gyerekét meg valahová el kell helyeznie. Erre Magyarországon szinte nincs lehetőség.

Ez az, amit nagyon kérnék a képviselőktől, mert végül is teljesen érthetetlen, hogy ezt miért nem tudja a magyar törvényhozás biztosítani. A bíró lányom mondta, harmadik gyereke született, és szeretne részidőben dolgozni úgy, hogy viszi az ügyek felét közben, de erre nincs mód. Most egyébként ezt már megváltoztatták, hála istennek, tehát ma már erre van lehetőség, de eddig ennek is jogi akadály volt.

Ha ezt sikerül elérni, akkor még mindig van egy másik nagyon nagy gond, hogy Magyarországon a gyerekeknek csak 10 százaléka részesülhet bölcsődei ellátásban. A bölcsődével tényleg nagy gondok vannak, most, mikor ezt az európai uniós családkongresszust szerveztük, és én voltam ott a nyitó előadó, ott volt minden ország képviselője, és a svédek elmondták, hogy náluk 3 hónapos kortól minden gyerek már bölcsődébe kerülhet, és rájöttek arra, hogy bizony ezeknek a gyerekeknek a szocializációja sérül. Tehát sajnos egyáltalán nem megoldás ez, viszont ehelyett, és most ők is azt próbálják elérni, és visszaszervezni, hogy úgynevezett családi napközik jöjjenek létre, és nagyon remélem, hogy Magyarországon ezt sikerül elérni. Ilyen 6-8 fős csoportok legyenek, hogy a szomszédasszony vagy egy olyan édesanya, akinek már nagyobbak a gyerekei, tudjon létrehozni egy családi napközit, amihez megkapja az állami normatívát. Tizedannyiba kerül egy ilyen családi napközi, mint a bölcsőde, ami egy elidegenedett, nagy intézmény, ami bizony sajnos a gyerekek számára veszélyes lehet. Ma a családi napközik legfeljebb nagyon fizetős, nagyon drága lehetőségként léteznek, és nem igazán van megfelelő rendszerük, és borzasztó bürokratikus. Magyarországon elképesztő a bürokrácia! Ismerem azt a társaságot, akik ezért akcióznak, és azt mondják, hogy egyszerűen nem tudnak létrehozni normális módon egy családi napközit, amiben különösen fontos volna a munkahelyi családi napközi. Tegnap az orvosi egyetemen tartottam előadást, és mondták a hallgatók, hogy például nekik nagyon fontos volna, hogyha ott lenne az egyetem mellett egy ilyen kis családi napközi, mert sokan vannak, akik azt mondják, hogy ők vállalnának gyereket egyetemistaként. De ha ez valahol a világ végén van, és nincs is tulajdonképpen ellátásra lehetőség, akkor hogy merjen gyereket vállalni.

Tehát ez lenne a másik nagyon fontos kérdéskör, hogy a gyerekek ellátását informálisan, családközelien megoldani. És ez egy nagyon komoly foglalkoztatási lehetőség is volna, vidéken főleg, ahol rengeteg fiatal nőnek nincsen állása, ilyen családi napköziket lehetne létrehozni, csak mondom, azt a rettenetes bürokráciát kellene leépíteni. Két PhD készült erről az intézetben erről, hogy ha a munka és a család között konfliktus van, az nagyon komoly pszichés és egészségveszélyeztetettséget jelent. Tehát nagyon lényeges volna, hogy valahogy el tudjuk érni, hogy ezt össze lehessen kapcsolni.

A Három királylány mozgalomba – a honlapon nagyon sok anyagunk főtt van – nagyon sok önkéntes jelentkezett már, és ez abból indul ki, hogy a magyar népmesékben mindig a harmadik királyfi, harmadik királylány az, aki megmenti az öreg királyt, és azt szeretnénk elérni, hogy ekörül kialakuljon egy ilyen fajta társadalmi mozgalom, és a népesedési kerekasztalnak ez a, mondjuk így, hogy háttérintézménye, amit minden támogatás nélkül, de létrehoztuk. Tehát a legfontosabb javaslata a népesedési kerekasztalnak: a rugalmas munkaidő, a részmunkaidő, az otthoni távmunkának a támogatása, a rugalmas gyermekgondozási hálózat kialakítása, hogy a készpénzbeli támogatásokat át lehessen váltani egyéb gyermeknevelést segítő szolgáltatásra, hogy a munkahelyek, önkormányzatok legyenek családbarátok, részben úgy, hogy vannak családi napközik, de részben úgy, hogy a fiataloknak lehetőséget adnak. Ugyanis ma az a helyzet, hogy megkérdezi nagyon sok főnök egy fiatal nőtől, aki állást keres, hogy akar-e gyereket. Sajnos ez mindennapos. Nem ez lenne a természetes, hanem a fordítottja, hogy örülnek, és támogatják.

Mondjuk ehhez kellene viszont, és ebben megint a képviselők szerepe nagyon fontos lenne, hogy a munkaadók ne kerüljenek hátrányba, ha gyermekes szülőket foglalkoztatnak. Mert ma az a helyzet, hogy főleg egy kisvállalkozó egyszerűen tönkremegy. Egy vállalkozó nő mondta, hogy ő bizony nem vesz fel fiatal szülő nőt, mert tönkremegy a vállalkozása. Tehát mindenképpen változtatni kellene ezen.

A lakástámogatás lenne nagyon fontos, hogy a gyermekes fiatalok kaphassanak ilyen fecskeházakat, tehát nagyon olcsó olyan bérlakást, ami tartósan megfelelő számukra, mert egyébként, akinek nincs lakása, az biztos nem tud vállalni gyereket. És amit mi nagyon szeretnénk, hogy a társ kapcsolati készségek kerüljenek be az oktatásba. Én nagyon remélem, hogy az új közoktatási törvényben meg fog jelenni, hogy már az óvodától kezdve a társ kapcsolati készségeket tanítsák. Hollandiában például az óvodások reggel körbeülnek, mert az óvónőket felkészítik erre. Merthogy valójában a fiatalok arról panaszkodnak, hogy kényszerszinglik. Tehát rengeteg fiatal nem talál párt, nem talál olyan párt, akiben igazán bízni tudna. Tehát hiába mondják azt, hogy szeretnék megházasodni, és az lenne hosszú távon számomra a megfelelő, mert ha nem talál olyan párt, akkor... és ebben nagyon lényeges szerepe van annak, hogy igazán nem tudnak jó párkapcsolatot létrehozni, illetve nagyon sok rossz példát látnak, és attól félnek, hogy nekik is tönkre fognak menni a kapcsolataik, mert nem látják, hogy hogyan lehet egy kapcsolatot megőrizni.

Erről beszéltem tehát, hogy nagyon lényeges, a gyermekgondozás átalakítása, a családbarát munkahelyek, főiskolák, egyetemek kialakítása, ez a bizonyos lakástámogatási rendszer.

Látjuk, hogy a nyugdíj- és az egészségbiztosítás fog összeomlani, de nagyon hamar, ha ez a helyzet így alakul tovább, ahogy Marietta elmondta, és ezért volna fontos valami módon megjeleníteni a nyugdíjrendszerben is és az egészségbiztosítási rendszerben is a család fontosságát. Franciaországban mindenki tagja az úgynevezett mutualitének, és a francia népesedési helyzet is és az egészségfinanszírozási helyzet az egyik legjobb Írország után Európában, és annak idején a férjem hozta létre ezeket az önkéntes kölcsönös egészségpénztárat, és Mitterand elnök fogadta őt, és azt mondta, hogy ha Magyarország el akarja kerülni a vad kapitalizmust, akkor ezeket a mutualitétet hozzuk létre, és ezeknek

legyen nagyon komoly szerepe. Ezeknek a tagok a tulajdonosai, és azt az összeget, amit befizetnek, azt például családtámogatásra is lehet használni.

Magyarországon ezek nagyon erősen biztosított társasággá alakultak, és rengeteg korlát van, hogy mire lehet felhasználni az összegeket, pedig mi rákérdeztünk erre, hogy például az emberek szívesen költenék akár a hálapénz kiváltására is - ez egy másik téma - az önkéntes kölcsönös egészségpénztáraknak a pénzét, tehát ilyenfajta társadalmi összefogásra is nagy szükség volna, de nyilván nincsen most idő, hogy belemenjünk ennek a részleteibe. Amit mondtam, hogy a társkapcsolati készségeket fejleszteni kellene, teljesen egyértelmű. Most nincs arra idő, hogy beszéljünk róla, de valóban az a helyzet, hogy miközben, mondjuk, nagy erőfeszítéseket teszünk - és ez nagyon jó - a dohányzás visszaszorítására, most például a National Institutes of Healthnek jelent meg egy 148 oldalas tanulmányt összefoglaló review-je, amiből az derül ki, hogy a házasság legalább olyan komoly védőfaktor, mintha valaki nem dohányzik, de a legtöbb vizsgálat, mindenféle vizsgálat szerint komolyabb védőfaktor, mint a nem dohányzás magában. A házasság, a tartós, bizalmon alapuló kapcsolat tehát - főleg egyébként tényleg a férfiak számára - a legkomolyabb egészségvédő tényező. A mi követéses vizsgálatunk szerint azok a férfiak, akik házasságban élnek, háromszor nagyobb valószínűséggel élik meg a 69. évüket, de a jó házasság ötszörös védettséget jelent akkor is, ha az egyéb rizikófaktorok, tehát életkor, iskolázottság, dohányzás, kóros alkoholfogyasztás, elhízás szerint kontrolláljuk az adatokat, és semmi más ilyen komoly védőfaktor nincs. Egyszerűen nem értem, hogy a népegészségügyi programokban miért nem jelenik meg, hogy a házasság egy nagyon komoly védőfaktor, ami az embereknek az életét, amikor majd oda jutnak, bizony, nagyon komolyan befolyásolja. Ezt kellene egyértelművé tenni, és a népegészségügyi programokban megjeleníteni.

Már említettem, hogy az egyetemeknek, főiskoláknak nagyon fontos volna, hogy gyermekbarátta váljanak, és amit most emlétek, hogy a médiában és a közbeszédben meg kellene jelenniük ezeknek a szempontoknak. Tehát az, amit látunk, és félok, hogy az értékek szintjén is átalakulás következik be, és semmi mást nem szabad közvetíteni, mint a bizonyítékokon alapuló tényeket, ez például az, hogy a házasság a legkomolyabb védőfaktor, és sokkal komolyabb védelmet jelent, mint az élettársi kapcsolat. Ez egyszerűen teljesen egyértelműen bizonyított tudományos tény. Itt nem arról van tehát szó, hogy valaki valamiféle konzervatív értékeket akar képviselni, hanem nem véletlenül élt így valószínűleg az emberiség, mert ezt úgy érzi, de ma már ezeket be kell bizonyítani, és be kell mutatni, hogy ez így van. Ez nagyon-nagyon fontos lenne, mert sajnos, a másik oldalról a kapcsolataitól elszakított, értékek nélküli ember az ideális fogyasztó, és egy óriási érdekhalmaz áll amögött, hogy kapcsolataitól elszakított, magányosan szorongó emberek tömegeit állítsa elő, mert ők azok, akik minden reklámnak bedőlnek, akiket mindenre rá lehet venni, tehát egyik oldalról ez a fogyasztói világnak a hihetetlen komoly propagandája, bizony, nagyon komolyan hat az egész világban, ugyanakkor viszont ennek hihetetlen súlyos következményei vannak.

Valóban úgy tűnik, hogy Magyarországon most az utolsó percben vagyunk, hiszen ha ezek az értékek is megváltoznak, akkor már nem tudunk változtatni. Most tehát rajtatok, a képviselőkön, a mostani parlamenten és a politikán van a felelősség, hogy ezeket a lépéseket megtegyétek, amikkel egyértelműen, világosan látható, hogy szerintem azért lehetne komolyan változtatni a helyzeten. Ha ezeket most nem lépétek meg, akkor rajtatok lesz ennek a felelőssége az utókor számára. Köszönöm szépen a figyelmet. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönöm szépen. Amíg a két előadást hallgattuk, többen megkérdezték, hogy ezekhez az előadásokhoz hozzá tudnak-e férni, megkaphatjuk-e a bizottság számára.

DR. KOPP MÁRIA tudományos igazgatóhelyettes (Simmelweis Orvostudományi Egyetem Magatartástudományi Intézete): Természetesen. Egyébként el is küldtük.

PONGRÁCZ TIBORNÉ igazgatóhelyettes (Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutatóintézete): Ha felvették, akkor igen, de nem szoktam ezeket leírni.

ELNÖK: Amik a projektoron rajta voltak, azokat.

PONGRÁCZ TIBORNÉ igazgatóhelyettes (Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutatóintézete): Azt minden további nélkül.

ELNÖK: Nagyon szépen köszönöm. *(Dr. Kopp Mária: Ki is van osztva.)* De nekünk jobb lenne a pen drive-on lévő. *(Jelzésre:)* Megvan. Köszönöm szépen.

Kérdések, hozzászólások következnek. *(Jelzésre:)* Ékes Ilona képviselő asszony!

Kérdések, hozzászólások

ÉKES ILONA (Fidesz): Köszönöm szépen, elnök úr. Szeretném megköszönni ezeket az átfogó tájékoztatásokat, kutatásokat, és nagyon örülök annak is, hogy két nőtől hallhattuk ezeket. Én folyamatosan azzal küzdök, hogy a nőkép változzon meg a társadalomban, és ehhez lenne jó segítséget is kapni. Itt a szomorú gyermekvállalási statisztikák hátterében, úgy gondolom, hogy nagyon jelentősen ott van a várandós, szülő nőkkel való törődés és foglalkozás. Hadd említsem meg a mai aktualitását annak, hogy ma egy éve került előzetesbe Geréb Ágnes, akinek a tevékenységéről nincsen még bírói ítélet, én nem is akarom minősíteni, de az, amit anyákkal csinálnak a különböző hivatalok, rendszerek és megkövesedett hierarchiák, az nagyon komoly jelentéssel bír az anyák részéről. Én most pont ennek kapcsán sok fiatal családdal találkoztam, és nagyon-nagyon rossz tapasztalataik vannak. Itt természetesen nekünk is van feladatunk, de hogy most ez a rendelkezés, ez a törvény is napvilágot látott az otthonszülésről, sajnós, azt kell mondanom, hogy egyszerűen nem lehet még mindig választania egy nőnek, hogy a gyerekét milyen körülmények között hozza világra, és akkor még nem is beszéltem arról, hogy mennyibe kerül ez egy fiatal családnak, ami szintén nagyon nagy terhet ró rájuk. Amiben tudunk, fogjunk össze, mert én is nagyon érzem ezt, és amiben tudok, abban nagyon szívesen, segítek. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm. Alelnök asszony! *(Jelzésre:)* Kőszegi képviselő úr! Egy férfi, egy nő. *(Kőszegi Zoltán: Hölgyeké az elsőbbség.)*

DR. SZILI KATALIN (független): Köszönöm szépen. Én is köszönöm az előadásokat. Számomra, meg kell mondanom, maga volt a döbbenet, akár ami nyilván a bizottságunk feladatkörébe tartozó, határon túli magyarság helyzetét jelenti. Én azt javaslom a bizottságnak, lévén - az előadásban is elhangzott -, hogy idén most majdnem mindenütt népszámlálásra kerül sor, hogy esetleg egy év múlva, amikor már adatok rendelkezésre állnak, erre még egyszer térjünk vissza.

A másik, amit viszont Kopp Mária professzor asszony előadásából a legfontosabbnak tartok, hogy mit tudunk mi magunk megszívlelni azokból a javaslatokból, amit a Népesedési Kerekasztal az asztalra tett. Az az egy slide, ami a legfontosabb javaslatokról szólt, én úgy gondolom, hogy megér annyit, hogy a bizottságunk gondolja, hogy akár a rész munkaidős foglalkoztatásnak, akár azok a kérdéseknek, amelyek a fecskeházakat jelentik, ennek legyen egy alapja, ezt valahogy vigyük tovább, vagy akár önkormányzati bizottságokkal, a többi szakbizottságokkal együttesen próbáljuk meg áttekinteni akár a jövő évi költségvetést is, ami az asztalunkon van, hogy hogyan tudjuk ezt ezeknek a kérdéseknek a figyelembevételével alakítani. Szerintem erre érdemes lenne saját magunknak is egy programot adni. Számomra ez a legfigyelmeztetőbb.

Azt kell mondanom, én magam úgy érzekelem, hogy egy inflexiós ponthoz érkeztünk, tehát ma még lehet, hogy a 24. órában tudunk azért tenni, hogy ezek a folyamatok valahol pozitívba menjenek át. Ebből a szempontból nagyon fontos volt például az az információ is, hogy hogyan tud hatni adott esetben például a gyes, gyed idejének a csökkentése, hogyan tud egy éven belül olyan adatokat produkálni, ami a népesedésfogyást jelenti.

Szerintem térjünk erre időről időre vissza, hiszen a ciklusban van még erre időnk, és magunk is - akár más bizottságok együttes ülésével vagy bevonásával - ezeket a javaslatokat megszívlevélve tekintsük át nemcsak a költségvetést, hanem a magunk stratégiai programjait is, beleértve a vidékfejlesztési stratégiától kezdve valamennyi olyan kérdést, amit át kell, hogy ez hasson. Én nagyon köszönöm, számomra rendkívül tanulságos volt ez a két előadás. Köszönöm önöknek.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Révész Máriusz képviselő úr! (*Révész Máriusz: Zoli volt előbb.*) Kőszegi Zoltán képviselő úr!

KŐSZEGI ZOLTÁN (Fidesz): Köszönöm szépen a két előadást. Valójában szerintem ezeket az adatokat már ismertük, csak megerősítették bennünk, illetve felelevenítették. Nagyon szépen köszönöm. Különösen azokat a gondolatokat, amelyek az összefogásra és a cselekvésre ösztönöztek minket. Én a bizottság tagjaként, mivel nemzeti ügyről van szó, az egyik legfontosabb nemzeti ügyről, még hogyha látszólag úgy is tűnne, hogy ez inkább szociális vagy más területhez tartozna, én már a parlamenti vitanapon is említettem, hogy célszerű lenne egy parlamenti munkacsoportot létrehozni. Én ott egy nem túl jó példát mondtam, az IPU-csoportok mintájára mondtam azt, hogyha tudunk baráti tagozatokat létrehozni és működtetni, akkor miért nem tudunk egy olyan baráti tagozatot vagy valamilyen munkacsoportot létrehozni, ami ezt az ügyet felkarolja, parlamenti képviselőkől, politikai hovatartozástól függetlenül ez nemzeti ügy. Ennek a bizottságnak a tagjaként ezt most még egyszer megerősíteném, hogyha lehet, bizottsági szintről indítsunk el egy kezdeményezést. Ezt javasolnám, hogy valóban minél nagyobb súlyt adjunk ennek a kérdésnek, és minél előbb szülessenek átfogó parlamenti döntések azért, hogy ez a helyzet megváltozzon.

De én polgármesterként is hadd szóljak hozzá. Ha nekem jók a számításaim, ahhoz, hogy legalább szinten tudjuk tartani a népességet, ahhoz körülbelül, a mostani népességnek az egy százaléka kell, hogy megszülessen minden évben. Ez alatt vagyunk, ezt már tisztán látjuk. Én a saját településemen látom. Mi egy közel 17 ezer fős település vagyunk, és nálunk átlagosan egy évben 170 gyerek születik. Tehát megszületik az az egy százalék, és meg is lehet nézni, hogy az elmúlt tíz évben teljesen kiegyenlítődött, tehát nem fogy a város lakossága. Annyival növekszünk, ahányan beköltöznek a körülöttünk lévő falvakból. Az idej konkrét adat, augusztus 30-ig 89-en születtek, és 85-en mentek el. Ez az év végére a 170-et el fogja érni, tehát most is hozni tudjuk, akkor, amikor országosan rohamosan zuhanunk lefelé.

Nagyon sok mindent tettünk, meg teszünk ezért, tehát vannak eredmények, vannak pozitív példák. Annak ellenére, hogy úgy kezdődött az első előadás, hogy az előző két előadáshoz képest drámaiak lesznek a gondolatok, azért hadd fűzzem hozzá, hogy azért vannak nagyon jó példák. Egy tudatos, következetes munkával bizony lehet eredményeket elérni. Azok, amiket itt Kopp Mária is elmondott, azok közül kicsiben, és ő említette is az önkormányzatokat, az egyházakat, a kisebb közösségeket, szerepe van mindenkinek, a parlamenttől kezdve egészen a legkisebb egységekig, igenis vannak jó minták, össze lehetne ezeket szedni, és van eredménye mindezeknek. Én ebből táplálkozva, amit mi helyben elértünk, csak arra tudok mindenkit biztatni, hogy egyáltalán nem reménytelen a helyzet, csak valóban mindenkinek komolyan kellene venni, akár családi napközi szinten is. Valóban az egyik legjobb megoldás, mi a városban ezt elkezdjük kiépíteni. Én egyértelműen bölcsődeellenes vagyok, hiába van jogszabály, ami egy kisvárosnak kötelezővé teszi a

bölcsődét, én küzdök a bölcsőde ellen. Családi napköziket kezdtünk el működtetni, és ott is azt mondjuk, hogy az önkormányzat azt a családot támogatja, aki másféléves kora után viszi családi napközibe a gyerekét, előtte tegyen meg mindent a család annak érdekében, hogy az édesanya legyen a gyerekekkel, a gyerek az első másfélévben legalább ott szocializálódjon az édesanyja közvetlen közelében, és utána azért, hogy az anya visszakerüljön a munkaerőpiacra, segítsen a helyi közösség. Tehát ez az egyik eszköz például. Úgyhogy most is jegyzőkönyvbe mondom, hogy igen, nekünk azért tennünk kell, jogszabály-változásokkal lehetővé, szabaddá kell tenni a családi napköziket. Ez az örült bölcsőderendszer egy fenntarthatatlan, rendkívül költséges, és nem gyermek- és családcentrikus dolog, úgyhogy ez lenne az egyik.

A másik: sokat tudnék erről beszélni, nem akarom az idejét rabolni senkinek, de még két példát hadd mondjak, hogy hogyan lehet a család és a gyermek értékét megőrizni, vagy megerősíteni. Nálunk minden egyes gyermeknek, aki megszületik, fát ültetünk. Tehát szimbolikusan is gyökeret ereszt, és üzenünk, hogy ez az egyik legfontosabb dolog a helyi közösségben. Most például a nándorfehérvári diadal tiszteletére példaértékű és egyedülálló módon egy emléktornyot építettünk a városban, amiben három harang kapott helyet. Az egyik harang a szeretet harangja, és vagy hetente vagy havonta – ezt most adtuk át egyébként két héttel ezelőtt – az egyik harang azokért a gyerekekért fog megszólalni, akik megszületnek, és a helyi rádió, amit százezer ember fog, az arról fog beszélni, hogy fel fogja sorolni, hogy kik születtek, ki az édesanya, és azt mondjuk, hogy a szeretet harangja értük szól. Tehát ez egy üzenet, és sok ilyen példát tudnék mondani, hogy érték a gyerek, érték a család, hogy ezt közhírré tesszük. A jó hírek is menjenek, ne állandóan csak a negatív hírek jöjjenek át az országos médián keresztül. Egyébként egy ilyen helyi médium nagyon is hallgatott és sokkal hallgatottabb, és ezt ki kell használni. Tehát vannak jó eszközeink és lehetőségeink, csak ezekbe bele kell kapaszkodni, és bizony ha nem fogunk most a következő 2-2,5 évben, most hogy helyzetben vagyunk, változtatni, és nem hozunk olyan döntéseket, akkor ez ránk fog sülni, és megmondom őszintén, hogy én nem szeretnék ezzel a felelősséggel életem végéig élni. Tehát én a magam részéről szeretnék mindent megtenni, és mindenkit kérek arra, hogy a lehetőségeinkhez képest tényleg tegyünk meg, mert nagyon az utolsó percekben járunk.

Köszönöm szépen. Sok mindent tudnék még mondani, de azért gondoltam, hogy ezeket elmondom, mert bár úgy tűnik, hogy nem a bizottsághoz tartozó téma, nagyon szépen köszönöm az elnök úrnak és mindazoknak, akik felvetették, hogy ezt a témát megtárgyaljuk, és köszönöm az előadóknak is, és arra kérek mindenkit, meg biztatok, hogy tényleg sok mindent tegyünk meg itt rövid időn belül. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Révész Máriusz képviselő úr!

RÉVÉSZ MÁRIUSZ (Fidesz): Köszönöm szépen. Hát nekem is szívügyem ez a téma. Tavaly nyáron tartottam egy előadást egy, a Kolozsvári Egyetemen tanító demográfussal. Ebben a témában ő adott elő velem, és neki egész pontos adatai voltak arra, hogy Erdélyben, Kárpátalján, Felvidéken egyébként milyen termékenységi ráta van, illetve milyen a népességmozgalom. Elmondta, hogy nem volt könnyű előállítani ezeket az adatokat, tehát viszonylag bonyolult számításokkal hozták össze. De ami érdekes volt az adatsorokból, az az, hogy döbbenetes módon szorosan mozog együtt a magyarországi gyermekvállalás a határon túli magyarok gyermekvállalásával. Tehát érdekes módon egy-két tized eltérése, illetve egy-két év eltérése van, de gyakorlatilag ugyanolyan jellegű mozgások figyelhetők meg Kárpátalján, Erdélyben, a Felvidéken, mint Magyarországon. Valahogy ennek a fiatalembernek ki is lehetne nyomozni a nevét, ha máshogy nem, a meghívóból. *(Közbeszólás: Kiss Tamás, nem?)* Nem a Kiss Tamás volt, Veres Valér, azt hiszem ő volt. Számomra nagyon érdekes előadást tartott. Tehát szerintem, ebben a témában, hogy a határon túli területeken ez hogyan működik, van adatsora.

Azt kell mondjam még, hogy ugye itt elhangzott, hogy tavaly 90 ezer 300 gyerek született. Most próbáltunk valamit tenni, de ha megnézzük az adatokat, akkor azt látjuk, hogy drámai a gyermeklétszám. Tehát a születésszám-zuhanás az év elején, az év első két-három hónapjában 10 százalék felett csökkent a tavalyi év első hónapjaihoz képest a születésszám. Valamivel javult a helyzet, most 7-8 százalékos csökkenésben állunk. Itt az egy elég optimista vélemény volt, hogy 90 ezer alatt leszünk. Most úgy tűnik, hogy a 85 ezres szám környékéért küzdünk. (*Pongrácz Tiborné: Az is 90 alatt van.*) Kétségtől így van, de az esés mértéke az egyébként nagyon nagy, miközben azt gondoljuk, hogy valamit próbáltunk is tenni a gyermekes családok érdekében.

Nekem is van négy fiam, tehát négy kis királyfi is van otthon, a feleségem egy nagycsaládos egyesületnek az aktív motorja Kőbányán, és 53 nagycsalád van ebben az egyesületben, és azt látom, hogy az egyik legnagyobb akadály a környező családokkal beszélve, az a lakáshelyzet. És önmagában ez a fecskéház sem megoldás, mert most már olyan családokról beszélünk, ahol van két vagy három gyerek, még esetleg gondolkoznának többen is, csak egy kétszobás lakásban sehogyan sem férnek el. Én többször felvettem frakcióülésen, és most is azt gondolom, hogy a legeslegfontosabb vagy az egyik legfontosabb tényező, ami nagyon kemény akadály a további gyerekek vállalásának, az a lakáshelyzet. Az eltörölt szocpol helyett - amivel tudjuk, hogy milyen típusú problémák voltak - mindenképpen kell valami megoldást találni, mert saját személyes tapasztalatból tudom, hogy a legfőbb, legeslegfontosabb gát bizonyos családok esetében a lakáshelyzet megoldatlansága. A támogatott hitelek bedőltek, mindenkin ott van a felvett hitelnek a kamata, és egyébként, ha már negyedik gyereket akarnak, akkor a kétszobás panellakásba képtelenség, 2,5 szobásba is, tehát ott kell valami. Ráadásul a szociálpolitikai támogatásról mindig el szoktam mondani, hogy szociálpolitikai támogatásban nagyjából egyébként az állam az áfát vagy az áfának egy részét adta vissza, tehát három gyerekre, ha számolunk egy 70 négyzetméteres lakást, akkor az 20 millió forint alatt sehogyan sem megúszható. Ha megnézzük, hogy annak mennyi az áfatartalma, és megnézzük, hogy mennyi szocpol járt a három gyerekre, akkor kiderül, hogy a támogatás egy kicsit kevesebb, mint az állam áfabevétele, tehát sürgősen tenni kellene valamit.

A másik - és remélem, hogy itt sikerül majd olyan törvényeket hozni, amit nagyon fontosnak látok -, az a nyugdíj összekötése valahogy a gyerekvállalással. Édesanyámnak volt egy osztálytársa a Knézichben, ott lakik az utcánkban, Hományi Mária, aki hét gyereket nevelt fel, mind felsőfokú képzettséggel rendelkezik, mind dolgozik. Múltkor beszélgettem vele: 39.500 forint a nyugdíja. 39.500 forint! Az a kérdés, hogy végzett-e ő a társadalom számára hasznos munkát azáltal, hogy hét gyereket felnevelt; a kérdés viszonylag egyértelmű. Egészen elképesztő, hogy olyan rendszer működik Magyarországon, hogy egy hét gyereket tisztességesen felnevelt anyát, akinek mind a hét gyereke munkavállaló, 39.500 forintos nyugdíjjal honorál; most már lehet, hogy talán a 41 ezret is elérte, mert tavaly volt ez a beszélgetés. Ha elment volna OTP-be, és egy középvezetői szintig elvitte volna, akkor hétszerese lenne a nyugdíja. Hogy még tovább vigyem a gondolatmenetet: ez a hét gyerek fogja eltartani egyébként az ő korosztályát, és a hét gyerek által befizetett jövedelemből a társadalom a hét gyereket felnevelő anyát, aki egész életében egyébként rosszabb életszínvonalon élt, sokkal kisebb mértékben honorálja, mint azt, aki egyébként nem vállal gyereket. Ez a rendszernek az egyik legnagyobb igazságtalansága, úgyhogy én nagyon-nagyon fontosnak érzem azt is, hogy a nyugdíjrendszert a felnevelt gyerekekkel, a felnevelt gyerekek keresetével nagyon sürgősen össze kellene kötni.

Zoli említett két példát; ha megengedik, én is szeretnék két pozitív kőbányai példát említeni. Kőbányán összehoztunk egy nagycsaládos kártyát, és én szeretném, ha országos szinten is tudnánk egy ilyet létrehozni. A nagycsaládos kártyához bizonyos kedvezmények járnak: olcsóbban lehet vele sportolni, rendezvényekre bemenni, mindent meghatároztunk,

hogy mennyi, és nagyon-nagyon pozitív a fogadtatása minden körben. Az én fejemben valahol úgy képzelem, hogy vannak ezek a kártyaelfogadó helyek, mint például a MasterCardnál, és ki van rakva a benzinkúthoz meg sok helyre szállodákhoz. Ha meg tudnánk törvényben csinálni ezt az országos nagycsaládos kártyát, akkor ez önmagában egy reklám lenne, hogy szállodáknál, vidámparkban, állatkertekbe ki lenne rakva, hogy nagycsaládos kártya elfogadóhely, és akárhogy is, ez egy folyamatos reklámot jelentene, és folyamatosan lehetne bővíteni egyébként a kedvezmények körét. Nyilvánvalóan fontos, hogy a 65 év feletti nyugdíjasok ingyen utazhatnak a tömegközlekedési eszközökön, de mondjuk, a háromgyerekes, egyébként éppen gyesen lévő kismama miért nem kap nem ingyenességet, csak egy kis kedvezményt esetleg tömegközlekedési eszközökön? Lehetne itt a nagycsaládos kártyát bőven, a költségvetés teherbíró képességének függvényében egyébként még cizellálni.

A másik, hogy Kőbányán mi is támogatjuk a családi napköziket, tehát plusz pénzt adunk rá havi ellátásban. Így is egyébként nagyon-nagyon nehéz, mert ha valaki a saját lakásába befogadja, és belegondol, hogy ha vagy ő vagy a gyereke beteg lesz, akkor ez a legfontosabb dolog, hogy akkor hogyan fog működni a családi napközi; nem tudja mondani annak a hét anyukának, akinek nála van a gyereke, hogy bocsánat, most megbetegedtem, úgyhogy most nem tudtok jönni, tehát van számos nehézség. Igazából családi napközit, azt gondolom, hogy olyan családok tudnak működtetni, ahol van egy plusz lakás vagy plusz ház azon felül, amiben laknak, mert egyébként nagyon nehéz.

Szerintem a bizottságnak abban nagyon fontos lenne segíteni Kopp Máriáékat és Pongrácz Tibornéékat, hogy médiafelületen meg kellene találni azokat a lehetőségeket, hogy ez az egész problémakör keresztülmenjen a médiában. Nagyon-nagyon keveset beszélünk erről a probléma súlyához képest. Mindenki azt mondja, hogy igen, tudom, nagy probléma, mert tudják, hogy ez az elvárt válasz, meg is válaszolják, de egyébként soha nem foglalkoznak vele, és gyakorlatilag a társadalom, mint a strucc, beledugja a fejét a homokba, és akkor időnként, amikor megkérdezik, hogy probléma-e, azt válaszolja, hogy probléma, de nincsen benne az állandó közbeszédben. Tényleg úgy van, ahogy el tetszett mondani, hogy összeomlik a nyugdíjrendszer, nyilvánvalóan nem fog működni a gazdaság, és néhány éven belül egyébként ez a legfontosabb gazdasági kérdéssé is fog válni. Parlamenti vitanap már volt a demográfiáról, nem tudom, még miket lehetne kitalálni, de talán a legfontosabb lenne, egy erős médiaterv, hogy hol, melyik hónapban, melyik újságban, melyik tévéműsorban mivel tudjuk ezt a témát egyébként felvinni és bejátszani, hogy beszéljenek róla az emberek.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Megkérdem, hogy kíván-e még hozzászólni valaki. *(Nincs jelzés.)* Úgy látom, hogy nem. Akkor néhány mondatot hadd mondjak én is. Egyrészt mindjárt az elején szeretném megköszönni mindkettőjüknek az értékes előadásokat. Azt gondolom, hogy ki-ki a maga területén ezekkel a dolgokkal már szembesült, viszont így összefoglalva talán még nem láthattuk ilyen drámaian a helyzetet. Tényleg használhatjuk nyugodtan ezt a jelzőt, hiszen ahogy önök is mondták, talán az utolsó percben vagyunk azért, hogy tegyünk valamit. Most ebből a szempontból jó helyzetben vagyunk, mert úgy néz ki, hogy a magyarságnak az egy napja minimum 36 órás, mert 20 év óta az utolsó percben vagyunk folyamatosan *(Révész Máriusz: Most már 44.)*, de ez reményt keltő is abból a szempontból, hogy talán még nem csúsztuk ki ebből az egy napból, és még tudunk valamit tenni az ügy érdekében.

Talán az is nagyon nagy gond, hogy a szociálpolitika a mi kormányunk ideje alatt is, tehát az elmúlt egy évben is - nem véletlenül egyébként - a nagycsaládosok, illetve a több gyermeket vállalók irányába mozdult el, csak arról feledkezünk el, amikor ezeket megalkotjuk, hogy viszonylag ritka az, hogy egyszerre két-három gyerek születik meg, és az első gyermekre nem figyelünk oda, holott egyértelműen kijön a két előadásból. Hadd mondjam azt, hogy én magam is mindig ugyanezt mondom, hiszen polgármesterként, ahogy

Zoli is említette, nap mint nap szembesülök ezekkel a kérdésekkel; szembesülök úgy, hogy nincs elég gyerek az óvodában, nincs elég gyerek az iskolában, hogy ha odajön egy beruházó, nem tudok munkaerőt biztosítani. Magyarországon nem munkanélküliség, hanem munkaerőhiány van, csak ezt nem nagyon szoktuk kimondani, hiszen van egy-két térség, ahol meg lehet oldani, de egész megyék vannak üresen, szakképzett munkaerő nélkül, és ez mind-mind a demográfiára is visszavezethető az elmúlt 20 évre, ami ezen a területen van. Én azt gondolom tehát, hogy az első gyermek megszületésére sokkal nagyobb hangsúlyt kell fektetni, hogy az a gyermek szülessen meg, és itt a hölgyeket emelem ki - bocsánat, biztos a férfiaknál is van biológiai óra meg mit tudom én, micsoda, csak mi ezt nem érezzük annyira -, hogy a hölgyek a húszas éveik elején vagy közepén tudják megszülni az első gyermeküket. Egyrészt ez mentalitásban, felfogásban is ad egy jelentős változást, másrészt tudjuk azt - és ez alapigazság -, hogy ahol már van egy gyerek, ott könnyebben jön a következő meg a harmadik gyermek is, harmadrészt meg érintőlegesen volt arról szó, hogy ha a húszas éveikben nem születnek meg ezek a gyermekek, akkor utána már jóval nehezebb minden szempontból, hogy megszülessenek. Efelé kellene elmozdulni, hogy ezt a problémát meg tudjuk oldani. Nagyon sok olyan megállapítás volt, ami teljesen egyértelmű, és sokszor azt mondom, hogy nem is kerül pénzbe, vagy minimális pénzbe kerül a szociálpolitika területén is, hogyha ezekre a kérdésekre odafigyelünk. Tényleg vannak használható ötletek és megoldások, amelyek már léteznek Magyarországon is, csak szigetszerűen jelennek meg. Megjelennek egy-egy önkormányzatnál, megjelennek egy-egy munkáltatónál. Nyilván ezek elsősorban olyan helyeken jelennek meg, ahol jobbak az adóbevételek, ahol jobban oda tudnak figyelni erre, vagy egyáltalán olyan vezetők dolgoznak, akik erre odafigyelnek. Akár polgármesterek, akár egy-egy nagy cégnek a vezetői. Ki tudnám emelni mint családbarát munkahelyet, és különösen a nőkre nagyon odafigyelnek, a Paksi Atomerőművet. Erről készült is egy nagyon jó előadásuk. Használható mindenki számára, ahogy a hölgyekre és egyáltalán a családokra odafigyelnek, és tudatosan építenek erre, most már mondhatjuk, 30 éve, mert a munkaerő-utánpótlást is ennek köszönhetően szervezik meg. Azt nem mondom, hogy most már vannak olyan családok, ahol a nagyszülő és a szülő és a gyermek is ott dolgozik Pakson, de van ilyen példa. Tehát az szinte egyértelmű, hogy ahol a szülők ott dolgoznak az atomerőműben, ott a gyerekeknek a nagy része is oda fog menni dolgozni, és erre az atomerőmű tudatosan odafigyel.

Számtalan más példát lehetne mondani, csak így összefogóan mint egy országos gondolkodás, sajnos még nem igazából érvényesül, úgyhogy ebből a szempontból is nagyon örülök annak, hogy újra be tudtuk, ha bizottsági téren is, a Parlament falai közé ezt a gondolkodást, és ezt szeretném még egyszer megköszönni. Megadnám önöknek a szót. Volt egy-két felvetés. Azt gondolom, kérdések igazából nem fogalmazódtak meg, mert annyira minden részletében olyan előadásokat hallgathattunk meg, hogy ahhoz, azt gondolom, kérdéseket már nagyon nehéz lenne megfogalmazni vagy plusz dolgokat még. De esetlegesen, hogyha van ilyen... Pongrácz Tiborné!

Pongrácz Tiborné reagálása

PONGRÁCZ TIBORNÉ igazgatóhelyettes (Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutatóintézet): Egész röviden. Először is a Révész Máriusz úrnak a „nyugdíj és a gyerek” összekapcsolására szeretnék reagálni. Ugye együtt voltunk az Akadémia demográfiai bizottságának az ülésén, ahol szintén felvetődött, és arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy ott is elmondtam, hogy Baranyi Károlynak volt erre egy kidolgozott koncepciója a '90-es évek elején, hogy hogyan lehet ezt összekötni. Méghozzá úgy, hogy a személyi jövedelemadónak egy meghatározott részéről a gyermek a szülő javára lemondjon. És nagyon fontosnak tartom, szemben az ott elhangzottakkal, hogy ne a nyugdíjat kössük össze, mert akkor ugye egy adott nyugdíjalapból valaki, aki ezért megdolgozott,

rosszabbul jár, tehát sokkal nagyobb lesz az ellenkezés. Így is nagy lesz, mert azt hiszem, ezt a Fidesz felkarolta, azt hiszem a 2002-es választásoknál volt ez... (*Révész Máriusz: 2001 környékén volt.*) Igen, felkarolta, és amikor ezt aztán megszellőztették ilyen kvázi társadalmi vitában a sajtóban, akkor jöttek ezek a szokásos irigykedések, hogy mi van akkor, hogyha fogyatékos a gyerek, ha munkanélküli a gyerek, és a többi, tehát jöttek, hogy ki az, aki nem kap, és ez micsoda igazságtalanság, és aztán a dolog elhalt. Én is evvel együtt, ezt nagyon fontosnak tartanám, a generációk közötti kapcsolatot és a helyzetnek azt a feloldását, hogy egy anya, aki legalább olyan értékteremtő funkciót, feladatot látott el, mint aki a csirkének a bal szárnyát kopasztotta egész életén keresztül, ez mégis elismerést kapjon.

A másik, amiről szó volt, itt csak nagyobb vonalakban, hogy mennyire vagyunk a 24. vagy a 12. órában, bizony ott vagyunk, illetve ott is voltunk, de azok a 12. órák rosszul múltak el. Ugyanis, amikor ez a bizonyos nagy létszámú női népességcsoport, akiről beszéltem, bejött, és az volt, hogy nőni fog a születések száma, ezzel szemben a születések száma csökkent. Tehát az a 12. vagy 24. óra elment, hogy a helyzet valamit javuljon. Itt most legfeljebb arról lehet szó, hogy a '80-as években születettek, akik most jönnek, most 30-31 évesek, azok bizony sokkal alacsonyabb létszámúak. Tehát a születések száma önmagában attól is csökkenni fog, hogy kevesebb nő van ilyen szülőképes korban, és nem valószínű, hogy elkezdenek öt-hat gyereket, átlagosan, szülni. Tehát az egyik 12. óra elment. Itt legfeljebb arról van szó, hogy a népességcsökkenés ütemét lassíthatják. Azt, hogy ezt a népességnövekedés irányába fordítsuk, ezt kizártnak tartom.

Mi kell ehhez? Az iszonyatos, hogy mi megy a tévében és a rádióban, rengeteg médiaszereplés van ebben a témában. De amit alapvetően fontosnak tartanék, az a stabilitás. Önök is sokszor hallották a francia példát, hogy a franciáknál milyen jó ez az arány. Kettő körül van. Most itt 1,26 körül van, 2,1-2,2-nek kéne lenni ahhoz, hogy stabilitás legyen, mert ugye nem mindenki szül gyereket. Azért nagyon nagy a különbség.

Na most, a franciák azt mondják, hogy 1975 óta stabil a rendszer, és ez okozza azt, hogy az emberek mernek gyereket vállalni, és ezt a 2-es gyermekvállalási arányt elérték. Én a stabilitást nagyon aláhúznám, de nemcsak családpolitikai vonatkozásban, hanem általában az országban, jogalkotásban és mindenben. Munkaerőpiac, tehát egészben! Ha van az embereknek, a fiataloknak egy jövőképe, és érznek egy biztonságot, akkor sokkal inkább mernek gyereket vállalni, minthogyha kaotikus állapotok vannak. A stabilitást elő fogja segíteni szerintem az a sarkalatos törvény, ami most előkészítés alatt van, és ősszel a parlament tudomásom szerint elfogadja, ami a családokkal és a családtámogatási rendszerek elveivel foglalkozik, és fel szeretném hívni a figyelmét a jelenlévő képviselőknek arra, mert ezt én olvastam, hogy ebből bizony hiányzik az anyagi juttatásoknál bizonyos minimum. Azt kellene biztosítani, hogy mi alá ne mehessen. Tehát lehet pozitív irányban változtatni, de mi alá ne mehessen. És ezt köthetjük az öregségi nyugdíjhoz, egy csomó mindenhez, de legyen egy alsó határ, hogy ne lehessen ezeket teljesen elértékteleníteni. Ez egy kétharmados törvény, tehát bizonyosfajta biztonságot adna. Köszönöm szépen. Egyébként nagyon örülök, hogy minden adatot ismert, és ennyire ismeri a Népeségtudományi Kutatóintézet munkáját. Úgyhogy örömmel be fogok számolni az intézetnek. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Dr. Kopp Mária asszony!

Dr. Kopp Mária reagálása

DR. KOPP MÁRIA tudományos igazgatóhelyettese (Simmelweis Orvostudományi Egyetem Magatartástudományi Intézete): Nagyon szépen köszönöm. Annyi fontos hozzászólás hangzott el, hogy én most nem akarok ezekre kitérni. Nagyon köszönöm mindegyiket, és csak azt kérném, hogy ezeket valósítsák is meg. Nagyon fontos, hogy vannak jó példák. Tehát, hogy aki képviselőként ebben a világban él, és látja, hogy vannak ezek.

Teljesen egyetértek azzal, hogy itt nagyon sok esetben nem is pénzről van szó. Tehát nem is arról van szó, hogy ez nagyon sok ráfordítást igényelne, hanem egyszerűen a bürokrácia csökkentését, egyszerűen jó szemléletet, tehát azt kellene végiggondolniuk, hogy a mostani törvénykezési helyzetben hogy lehetne ilyen irányban változtatni. Vannak egészen konkrét javaslatai a népesedési kerekasztalnak, nagyon szívesen bárkinek adunk további tanácsokat. Tényleg most úgy érzem, hogy az embernek ilyenkor a generációs felelősségvállalása a legfontosabb ebben az életkorban, tehát én nagyon boldog lennék, hogyha ebből minél több megvalósulna, és nagyon köszönöm, hogy meghívtak minket. Ez már azért szerintem egy lényeges lépés. És úgy érzem, hogy ebben most mindenki egyetért, tehát nem pártpolitikai kérdés. Köszönöm szépen. *(Révész Máriusz: Van olyan párt, aki nincs a bizottságban.)*

ELNÖK: Köszönöm szépen.

RÉVÉSZ MÁRIUSZ (Fidesz): Csak annyit szeretnék mondani, hogy valóban, a KDNP-nek volt egy ilyen elképzelése, hogy a nyugdíjakat kössük össze valamilyen módon, de egyetértek azzal, hogy nem kell nyugdíjnak nevezni ezt a támogatást, és ez annak idején több ok miatt bukott el. *(Pongrácz Tiborné: Ne a Nyugdíjalap legyen!)* Tehát ne a Nyugdíjalapból menjen, fogalmazzunk így, egyetértünk. De az egyik ok az volt, hogy nehéz meghatározni a százalékot, mert 1-2 százaléknál nagyobb részről a költségvetés nem mondhat le, és 1-2 százalék meg nagyon kicsi. Igazán annak idején az volt az egésznek a végkicsengése, hogy ez értelmes legyen, és a szülők anyagi helyzetén érezhetően változtasson, hogy nagyságrendileg 4-5 százalék az a személyi jövedelemadó-arány, aminél el lehet gondolkodni, és akkor az már értelmes, és azért már van értelme megcsinálni. A pénzügyesek azt mondták, hogy maximum 1 százalék, de 1 százaléknál ilyen 1000-2000 forint érdemi hatást erre nem fejtett volna ki. Abban az esetben, ha a kormány vesz egy nagy levegőt és a parlament is, és ezt megoldja, hogy ebbe az irányba elmozdul, akkor ez kemény költségvetési kihatásokkal fog járni. Ez volt a nagy kihívás annak idején.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Köszönöm szépen még egyszer előadóinknak a tájékoztatást, az előadást. További jó munkát kívánok! Köszönjük az értékes gondolatokat. *(Pongrácz Tiborné és dr. Kopp Mária: Köszönjük.)*

Tisztelt Bizottság! Nem tudom, hogy az „egyebekben” van-e valakinek mondanivalója. *(Nincs jelzés.)* Nincsen. Köszönöm szépen. A bizottsági ülést bezárom.

(Az ülés befejezésének időpontja: 12 óra 32 perc)

Potápi Árpád János
a bizottság elnöke

Jegyzőkönyvvezetők: Lajtai Szilvia és Várszegi Krisztina